ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ

Η διοικητική κράτηση στην Ελλάδα:
Διαπιστώσεις από το πεδίο (2018)

Η διοικητική κράτηση στην Ελλάδα:
Διαπιστώσεις από το πεδίο (2018)

Η εφαρμογή μέτρων διοικητικής κράτησης στην Ελλάδα αποτελεί μια ευρέως διαδεδομένη πρακτική στο πλαίσιο της διαχείρισης του ασύλου και της μετανάστευσης, η οποία, όπως καταδεικνύουν τα στατιστικά στοιχεία, αφορά σημαντικό αριθμό πολιτών τρίτων χωρών, συμπεριλαμβανομένων αιτούντων διεθνή προστασία.

Με εξαίρεση την περίοδο του 2015, όπου πρωτοβουλίες που αποσκοπούσαν στην επαναφορά βασικών εγγυήσεων (π.χ. κατάργηση της κράτησης μετά το 18μηνο, τήρηση του 6μηνου ανώτατου χρόνου κράτησης) είχαν ως αποτέλεσμα τη σημαντική μείωση του αριθμού των διοικητικά κρατούμενων πολιτών τρίτων χωρών, ο αριθμός των προσώπων εις βάρος των οποίων επιβάλλεται το μέτρο είναι από τους υψηλότερους στο σύνολο των κρατών μελών της ΕΕ.[1] Αντίστοιχα, η χωρητικότητα των κέντρων κράτησης στην Ελλάδα είναι επίσης από τις πλέον υψηλές, σε σύγκριση με τα λοιπά Κράτη Μέλη.[2]

Η εφαρμογή της Κοινής Δήλωσης ΕΕ-Τουρκίας και η αυξανόμενη πίεση για την αύξηση της χωρητικότητας των κέντρων κράτησης και του αριθμού των επιστροφών είχαν σημαντική επίδραση στην επαναφορά της χρήσης του μέτρου.[3] Όπως παρατηρεί ο Συνήγορος του Πολίτη, στο τέλος του 2017 ο αριθμός των διοικητικά κρατούμενων στην Ελλάδα ήταν κατά 60% αυξημένος σε σχέση με την αμέσως προηγούμενη χρονιά, αύξηση η οποία ωστόσο δεν συνδυάζεται με αντίστοιχη αύξηση του αριθμού των επιστροφών (αύξηση κατά 2% το 2017), γεγονός που θέτει σε αμφισβήτηση την αποτελεσματικότητα του μέτρου της κράτησης ακόμη και υπό αυτό το πρίσμα.[4] Το 2018 συνολικά εκδόθηκαν 32.718 αποφάσεις κράτησης (έναντι 25,810 το 2017), αύξηση η οποία επίσης δεν αποτυπώνεται σε αντίστοιχη αύξηση του αριθμού των αναγκαστικών επιστροφών/απελάσεων (7,776 το 2018 έναντι 13,437 το 2017).[5]

---

[1] Π.χ. Στην Ελλάδα το 2017, εκδόθηκε ο δεύτερος υψηλότερος συνολικός αριθμός αποφάσεων κράτησης (25,810). Στο Ηνωμένο Βασίλειο ο συνολικός αριθμός αποφάσεων κράτησης ήταν 27,331. Αντίστοιχα, ο αριθμός των κρατουμένων αιτούντων άσυλο το 2017, ήταν ο δεύτερος υψηλότερος (9,534) σε σύνολο 23 ευρωπαϊκών κρατών', εκ των οποίων 23 Κράτη-Μέλη της ΕΕ, βλ. ECRE, Asylum Information Database Comparative Report: Boundaries of Liberty: Asylum and de facto detention in Europe, Απρίλιος 2018, https://www.asylumineurope.org/sites/default/files/shadow-reports/boundariesliberty.pdf, σελ. 30 και Asylum Information Database, Detention of Asylum Seekers (2017), https://www.asylumineurope.org/comparator/asylum-detention.

[2] Συνολική χωρητικότητα 6,627 σε 8 προαναχωρησιακά κέντρα το 2017, βλ. Asylum Information Database, Detention of Asylum Seekers, ό.π.; Με την ΚΥΑ 8038/23/22-πζ/ (ΦΕΚ Β' 5906/31.12.2018) παρατάθηκε η λειτουργία των 8 προαναχωρησιακών κέντρων κράτησης μέχρι το 2022 με εκτιμώμενο κόστος για τη λειτουργία τους 73.688.043,21 ευρώ.

[3] Asylum Information Database (AIDA), Report on Greece, Update 2016, σελ. 117-120; Asylum Information Database (AIDA), Report on Greece, Update 2017, σελ. 144-148.

[4] Συνήγορος του Πολίτη, Επιστροφές Αλλοδαπών, Ειδική έκθεση 2017, https://www.synigoros.gr/?i=human-rights.el.files.525805.

[5] Συνήγορος του Πολίτη, ό.π.; AIDA, Report on Greece, Update 2018, υπό έκδοση.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η επιβολή μέτρου κράτησης εις βάρος πολιτών τρίτων χωρών, συμπεριλαμβανομένων αιτούντων άσυλο, συνιστά μέτρο απόλυτης στέρησης του δικαιώματος στην ελευθερία, το οποίο επιπλέον *«εφαρμόζεται όχι σε αυτούς που έχουν διαπράξει ποινικά αδικήματα, αλλά σε αλλοδαπούς που διέφυγαν από την ίδια τους τη χώρα, συχνά φοβούμενοι για τη ζωή τους»*,[6] αυστηρές προϋποθέσεις προβλέπονται προκειμένου η επιβολή του μέτρου να είναι σύμφωνη με την εθνική νομοθεσία και το διεθνές πλαίσιο. Παρ' όλα αυτά, πολλαπλώς διαπιστωμένες πρακτικές και δομικά προβλήματα, υπονομεύουν την τήρηση βασικών εγγυήσεων σε ό,τι αφορά την εφαρμογή μέτρων κράτησης στην Ελλάδα, όπως, μεταξύ άλλων, η απουσία διαδικασίας εξατομικευμένης αξιολόγησης, η μη εξέταση και μη εφαρμογή εναλλακτικών μέτρων πριν και κατά τη διάρκεια εκτέλεσης του μέτρου, η επίδοση εγγράφων/αποφάσεων κράτησης χωρίς διερμηνεία, με αποτέλεσμα οι κρατούμενοι να αγνοούν τους λόγους για τους οποίους κρατούνται και τα δικαιώματα τους, και η απουσία κρατικά οργανωμένης δωρεάν νομικής συνδρομής σε κρατούμενους.

Στο πλαίσιο της υλοποίησης του καταστατικού του σκοπού, το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες (ΕΣΠ), επισκέπτεται τα 8 προαναχωρησιακά κέντρα κράτησης (ΠΡΟΚΕΚΑ) της χώρας (ΠΡΟΚΕΚΑ Ταύρου, Αμυγδαλέζας, Κορίνθου, Παρανεστίου Δράμας, Ξάνθης, Φυλακίου Έβρου, Κω και Λέσβου), καθώς και αστυνομικά κρατητήρια σε αστυνομικά τμήματα και εγκαταστάσεις της αστυνομίας, και παρέχει νομική συνδρομή και εκπροσώπηση σε κρατούμενους πολίτες τρίτων χωρών, που χρήζουν διεθνούς προστασίας.

Κατά το έτος 2018 το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, παρείχε υπηρεσίες νομικής συνδρομής σε περισσότερους/-ες από 1.200 πολίτες τρίτων χωρών που παρέμεναν υπό διοικητική κράτηση σε όλη τη χώρα, εκ των οποίων περισσότεροι από 1.000 άντρες, 130 γυναίκες, 95 ασυνόδευτα ανήλικα και 21 οικογένειες (οι 9 μονογονεϊκές) και περισσότεροι από 280 πολίτες Αφγανιστάν, 230 πολίτες Πακιστάν, 180 πολίτες Συρίας, 45 πολίτες Τουρκίας, 100 πολίτες Ιράν και 90 πολίτες Ιράκ.

Προς το σκοπό της παροχής νομικής συνδρομής σε κρατούμενους πολίτες τρίτων χωρών, δικηγόροι, κοινωνικοί λειτουργοί και διερμηνείς του ΕΣΠ, κατά τη διάρκεια του 2018, επισκέφθηκαν περισσότερες από 50 φορές το ΠΡΟΚΕΚΑ Ταύρου (Πέτρου Ράλλη), 25 φορές το ΠΡΟΚΕΚΑ Αμυγδαλέζας, 15 φορές το ΠΡΟΚΕΚΑ Κορίνθου, 4 φορές το ΠΡΟΚΕΚΑ Παρανεστίου Δράμας, 4 φορές το ΠΡΟΚΕΚΑ Ξάνθης, περίπου 40 φορές συνολικά τα ΠΡΟΚΕΚΑ Φυλακίου, Λέσβου και Κω και περισσότερα από 25 διαφορετικά αστυνομικά κρατητήρια σε αστυνομικά τμήματα και άλλες αστυνομικές εγκαταστάσεις.

Η παροχή νομικής συνδρομής σε πολίτες τρίτων χωρών υπό κράτηση, έλαβε χώρα στο πλαίσιο υλοποίησης προγραμμάτων που υποστηρίχθηκαν από την **Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες** (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Έβρος, Λέσβος, Κως, Λέρος, Σάμος), την οποία το ΕΣΠ επιθυμεί να ευχαριστήσει θερμά και από τη θέση αυτή.

Τις υπηρεσίες παροχής νομικής συνδρομής του ΕΣΠ σε κρατούμενους πολίτες τρίτων χω-

[6] ΕΔΔΑ, *Amuur* κατά Γαλλίας, αριθμός πρ. 19776/92, 25 Ιουνίου 1996, § 43.

ρών, κατά τη διάρκεια του 2018 υποστήριξαν επιπλέον το **Dutch Council for Refugees** (Χίος, Σάμος), οι **Médecins Sans Frontières** (Χίος), η **Oxfam** (Λέσβος), το **UK Mercy Mission** (Λέσβος) και η **Διεθνής Επιτροπή του Ερυθρού Σταυρού** (ICRC), τους οποίους επίσης ευχαριστούμε θερμά για τη σημαντική συνδρομή τους.

Στην παρούσα έκθεση αποτυπώνονται οι βασικές διαπιστώσεις του ΕΣΠ σε ό,τι αφορά την πρακτική της διοικητικής κράτησης στην Ελλάδα, όπως αυτές προκύπτουν από τις υποθέσεις που υποστηρίχθηκαν το 2018, ιδίως υπό το πρίσμα της τήρησης βασικών εγγυήσεων και του σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Οι διαπιστώσεις αυτές περιλαμβάνουν δομικά και χρόνια προβλήματα που συνδέονται με την επιβολή του μέτρου της κράτησης στην Ελλάδα αλλά και νέες πρακτικές που εγείρουν σοβαρά ζητήματα νομιμότητας. Μεταξύ άλλων καταγράφεται:

- Αδυναμία ακώλυτης πρόσβασης στη διαδικασία ασύλου, με αποτέλεσμα πολίτες τρίτων χωρών που αδυνατούν να υποβάλουν αίτημα διεθνούς προστασίας να παραμένουν εκτεθειμένοι σε κίνδυνο σύλληψης και κράτησης.
- Καθυστερήσεις στην πλήρη καταγραφή των αιτημάτων ασύλου που υποβάλλονται από κρατουμένους, γεγονός το οποίο συνεπάγεται τη στέρηση βασικών διαδικαστικών εγγυήσεων και καθυστερήσεις σε ό,τι αφορά τη διαδικασία ασύλου, όπως αυτή διεξάγεται υπό κράτηση.
- Κράτηση πολιτών τρίτων χωρών για επικαλούμενους λόγους δημόσιας τάξης, χωρίς την απαιτούμενη από το νόμο πλήρη και εμπεριστατωμένη αιτιολογία.
- Επιβολή μέτρου κράτησης εις βάρος προσώπων που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες, συμπεριλαμβανομένων ασυνόδευτων ανηλίκων και οικογενειών με ανήλικα παιδιά, πολλές φορές σε απολύτως ακατάλληλες συνθήκες ή/και χωρίς να τους παρέχεται η κατάλληλη ιατρική φροντίδα.
- Συστηματική και αδιάκριτη επιβολή του μέτρου της κράτησης εις βάρος πολιτών τρίτων χωρών, συμπεριλαμβανομένων αιτούντων άσυλο, που εντοπίζεται στην ενδοχώρα κατά παράβαση επιβληθέντος γεωγραφικού περιορισμού, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη το νομικό καθεστώς των προσώπων αυτών, να εξετάζονται οι λόγοι για τους οποίους αυτοί εγκατέλειψαν το νησί ή να λαμβάνονται υπόψη ενδεχόμενες ευαλωτότητες, οι οποίες θα οδηγούσαν ούτως ή άλλως στην άρση του περιορισμού.
- Πρακτικές άτυπης και αυθαίρετης κράτησης νεοεισερχομένων πολιτών τρίτων χωρών στο πλαίσιο αναφερόμενων επαναπροωθήσεων στον Έβρο και επιβολή μέτρου κράτησης πριν την υπαγωγή σε διαδικασίες υποδοχής και ταυτοποίησης στο ΚΥΤ του Έβρου (ΠΡΟΚΥΤ κράτηση) παρά το γεγονός ότι αυτή δεν προβλέπεται από την εθνική νομοθεσία.
- Αυτόματη επιβολή μέτρου κράτησης σε νεοεισερχόμενους στα νησιά του Βορειανατολικού Αιγαίου πολίτες τρίτων χωρών με κριτήρια εθνικότητας (pilot project) και αυτόματη σύλληψη και κράτηση αιτούντων άσυλο που παραμένουν υπό γεωγραφικό περι-

ορισμό κατά την επίδοση της δευτεροβάθμιας απορριπτικής απόφασης, ως συνέπεια της εφαρμογής της Κοινής Δήλωσης ΕΕ-Τουρκίας και της πίεσης για την αύξηση του αριθμού των επανεισδοχών στην Τουρκία.

» Κράτηση σε ακατάλληλες συνθήκες που δεν πληρούν βασικά πρότυπα και μεταξύ άλλων συστηματική χρήση των αστυνομικών κρατητηρίων για παρατεταμένη κράτηση.

» Απουσία, σε πολλές περιπτώσεις, αποτελεσματικού ένδικου μέσου και απουσία συστήματος δωρεάν νομικής συνδρομής για την αμφισβήτηση της απόφασης κράτησης.

1 Αδυναμία πρόσβασης στη διαδικασία ασύλου με συνέπεια την σύλληψη και την επιβολή μέτρου κράτησης

Η αδυναμία ακώλυτης πρόσβασης στη διαδικασία ασύλου και η περιοριστική πρακτική της πρόσβασης στη διαδικασία μέσω της εφαρμογής Skype, αποτελεί μέχρι και σήμερα ένα από τα βασικά ζητήματα που υπονομεύουν τη λειτουργία ενός δίκαιου και αποτελεσματικού συστήματος διεθνούς προστασίας στην Ελλάδα και, μεταξύ άλλων, εκθέτουν τα πρόσωπα που αδυνατούν να υποβάλουν αίτημα διεθνούς προστασίας στον κίνδυνο σύλληψης και κράτησης για την απομάκρυνσή τους από τη χώρα. Όπως επιβεβαίωσε το 2018 το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ), «*η δυνατότητα να αιτηθεί κάποιος στην πράξη διεθνή προστασία είναι μια προϋπόθεση sine qua non της αποτελεσματικής προστασίας των αλλοδαπών που χρήζουν διεθνή προστασία [...] εάν η απρόσκοπτη πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου δεν διασφαλίζεται από τις εθνικές αρχές, οι αιτούντες άσυλο δεν μπορούν να επωφεληθούν από τις διαδικαστικές εγγυήσεις που συνδέονται με αυτή τη διαδικασία και μπορεί να συλληφθούν και να τεθούν σε κράτηση ανά πάσα στιγμή. Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι ακόμη και αν η εξέταση της αίτησης ασύλου παρουσιάζει τις εγγυήσεις μιας πραγματικής, αξιόπιστης και σοβαρής διαδικασίας, οι εγγυήσεις αυτές δεν έχουν κανένα νόημα εάν ο ενδιαφερόμενος δεν μπορεί για μεγάλο χρονικό διάστημα να έχει τη δυνατότητα να καταχωρηθεί η αίτησή του*».[7]

Εξαιτίας των πολλαπλώς διαπιστωμένων προβλημάτων πρόσβασης στη διαδικασία ασύλου μέσω της εφαρμογής Skype, το ΕΣΠ συνάντησε και το 2018 πολίτες τρίτων χωρών, οι οποίοι, μετά από επανειλημμένες ανεπιτυχείς προσπάθειες να κλείσουν ραντεβού (μέσω

[7] ΕΔΔΑ, Α.Ε.Α. κατά Ελλάδας, αριθμός προσφυγής 39034/12, 15 Μαρτίου 2018, § 82-85.

Skype) με την Υπηρεσία Ασύλου προκειμένου να καταθέσουν αίτημα διεθνούς προστασίας, εν τέλει συνελήφθησαν εξαιτίας της απουσίας εγγράφων νόμιμης παραμονής (δελτίου αιτούντος διεθνούς προστασίας) και τέθηκαν υπό κράτηση για την υλοποίηση της διαδικασίας επιστροφής, χωρίς προηγουμένως να έχουν πραγματική δυνατότητα να καταθέσουν αίτημα διεθνούς προστασίας.

- Τους μήνες Μάιο-Ιούνιο 2018, το ΕΣΠ παρείχε νομική συνδρομή σε περίπου 70 πολίτες τρίτων χωρών, κρατούμενους στο ΠΡΟΚΕΚΑ Κορίνθου, στην πλειονότητα τους πολίτες Αφγανιστάν, οι οποίοι είχαν συλληφθεί κατά την επιχείρηση εκκένωσης εγκαταλειμμένου χώρου εργοστασίου κοντά στο λιμάνι της Πάτρας. Οι περισσότεροι από αυτούς ανέφεραν ότι μετά την άφιξη τους στην Ελλάδα από την περιοχή του Έβρου είχαν επανειλημμένα - σε ορισμένες περιπτώσεις για διάστημα 6 μηνών- προσπαθήσει να καταθέσουν αίτημα διεθνούς προστασίας μέσω της εφαρμογής Skype, χωρίς αυτό να καταστεί εφικτό, με αποτέλεσμα εν συνεχεία να βρεθούν διοικητικά κρατούμενοι. Μεταξύ αυτών, το ΕΣΠ εντόπισε ασυνόδευτο ανήλικο, 17 ετών, από το Αφγανιστάν, ο οποίος δεν κατάφερε να έχει πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου και εν τέλει συνελήφθη στην Πάτρα, κατεγράφη εσφαλμένα κατά τη σύλληψη ως ενήλικος και τέθηκε υπό κράτηση μαζί με άλλους ενήλικες μέχρι την ταυτοποίηση του ως ασυνόδευτου ανήλικου, μετά από σχετική παρέμβαση του ΕΣΠ. Επιπλέον, και σύμφωνα με τα όσα ανέφεραν οι περισσότεροι από τους κρατούμενους, οδηγήθηκαν στην απόφαση να μεταβούν στην Πάτρα προκειμένου να διαμείνουν στον άτυπο καταυλισμό εξαιτίας της αδυναμίας πρόσβασής τους στη διαδικασία ασύλου, η οποία συνεπάγεται τη στέρηση νόμιμης διαμονής, παροχής συνθηκών υποδοχής (στέγη) και άδειας εργασίας, και του κινδύνου να βρεθούν αντιμέτωποι με πραγματικό κίνδυνο αστεγίας και ακραίας ένδειας.

- Μονογονεϊκή οικογένεια από το Ιράν (μητέρα με τρία ανήλικα παιδιά) και οικογένεια Ιρανών με ιατρικά προβλήματα, συνελήφθησαν τον Οκτώβριο του 2018, έξω από τα γραφεία του Περιφερειακού Γραφείου Ασύλου (ΠΓΑ) Αττικής, όπου βρίσκονταν μαζί με άλλους συμπατριώτες τους, προκειμένου να διαμαρτυρηθούν για την απουσία πρόσβασης στην διαδικασία ασύλου και να ζητήσουν την καταγραφή των αιτήσεων ασύλου τους. Ωστόσο, αντί να τους δοθεί η δυνατότητα να υποβάλουν αίτημα ασύλου, συνελήφθησαν από την Αστυνομία, μπροστά από τις εγκαταστάσεις του ΠΓΑ Αττικής και τέθηκαν υπό διοικητική κράτηση στο ΠΡΟΚΕΚΑ Αμυγδαλέζας. Οι πρώτοι αφέθηκαν την επόμενη ημέρα χωρίς να καταγραφεί το αίτημα διεθνούς προστασίας τους ή να παραπεμφθούν στην Υπηρεσία Ασύλου, ενώ οι δεύτεροι κρατήθηκαν βάσει απόφασης επιστροφής για διάστημα περίπου 10 ημερών. Όπως ανέφεραν, προ της διαμαρτυρίας είχαν επανειλημμένα και συστηματικά επιχειρήσει -οι πρώτοι για διάστημα πέντε μηνών και οι δεύτεροι για διάστημα δύο μηνών- να κλείσουν ραντεβού με την Υπηρεσία Ασύλου μέσω Skype προκειμένου να υποβάλλουν αίτημα διεθνούς προστασίας, χωρίς αποτέλεσμα.

- Ανιθαγενής (βεδουίνος- αραβόφωνος), 20 ετών, νεοαφιχθείς στην Ελλάδα από τον Έβρο, ο οποίος δεν έτυχε διαδικασιών υποδοχής και ταυτοποίησης, εμφανίστηκε οι-

κειοθελώς στις αρχές Οκτωβρίου 2018 σε αστυνομικό τμήμα της περιοχής των Αθηνών προκειμένου να δηλώσει τη βούληση του να αιτηθεί διεθνούς προστασίας και να ζητήσει ενημέρωση σχετικά με τη διαδικασία. Μετά την άφιξη του στο ΑΤ, συνελήφθη και στη συνέχεια οδηγήθηκε στα κρατητήρια της Διεύθυνσης Αλλοδαπών Αττικής (ΠΡΟΚΕΚΑ Ταύρου) όπου και κρατήθηκε βάσει απόφασης επιστροφής για διάστημα πλέον του ενός μήνα, μέχρι την καταγραφή της αίτησης διεθνούς προστασίας του, οπότε και αφέθηκε ελεύθερος.

» Αδέρφια από τη Συρία, (ενήλικη αδελφή, γεννηθείσα το 1989, που συνοδεύει τον ανήλικο αδερφό της, γενν. το 2001), μετά την άφιξή τους στην Ελλάδα από τον Έβρο, χωρίς να έχουν λάβει καμία ενημέρωση ή να έχουν υπαχθεί σε διαδικασίες υποδοχής και ταυτοποίησης, μετέβησαν τον Νοέμβριο 2018, στο camp του Σκαραμαγκά με πρόθεση να καταθέσουν εκεί αίτημα διεθνούς προστασίας, όπως είχαν εσφαλμένα πληροφορηθεί από συμπατριώτες τους. Από το camp παραπέμφθηκαν στο τοπικό αστυνομικό τμήμα, όπου συνελήφθησαν και κρατήθηκαν στο ΠΡΟΚΕΚΑ Αμυγδαλέζας για διάστημα περίπου 20 ημερών εξαιτίας της έλλειψης νομιμοποιητικών εγγράφων.

» Πολίτης Πακιστάν, ο οποίος εγκατέλειψε τη χώρα καταγωγής του εξαιτίας αναφερόμενης δίωξης για θρησκευτικούς λόγους, δεν κατάφερε να αποκτήσει πρόσβαση στο ΠΓΑ Θεσσαλονίκης, παρά τις επανειλημμένες προσπάθειές του για διάστημα περίπου ενός μήνα, τόσο μέσω αυτοπρόσωπης παρουσίας όσο και μέσω του Skype. Εμφανίστηκε οικειοθελώς σε αστυνομικό τμήμα, όπου συνελήφθη και τέθηκε υπό κράτηση, προκειμένου να καταφέρει να καταγράψει το αίτημα ασύλου του. Συνολικά, παρέμεινε υπό κράτηση για διάστημα περίπου δύο μηνών, οπότε και αφέθηκε μετά από παρέμβαση του ΕΣΠ.

2 Καθυστέρηση στην πλήρη καταγραφή αιτημάτων διεθνούς προστασίας και στη διαδικασία ασύλου υπό κράτηση

Η καθυστέρηση της πλήρους καταγραφής αιτημάτων ασύλου που υποβάλλονται υπό κράτηση, συνεχίζει να αποτελεί ένα δομικό πρόβλημα που συνδέεται με την τήρηση βασικών εγγυήσεων των πολιτών τρίτων χωρών υπό κράτηση. Στην πράξη, η κατάθεση αίτησης ασύλου υπό κράτηση προϋποθέτει την καταγραφή της σχετικής βούλησης από την αστυνομία και, εν συνεχεία, την πλήρη καταγραφή της αίτησης ασύλου από την Υπηρεσία Ασύλου. Ο χρόνος που μεσολαβεί μεταξύ δήλωσης της βούλησης και πλήρους καταγραφής συναρτάται με τον αριθμό των κρατουμένων εν αναμονή καταγραφής, τη διαθεσιμότητα διερμηνείας και το δυναμικό της Υπηρεσίας Ασύλου.

- Τον Δεκέμβριο 2018, η πλήρης καταγραφή κρατουμένου στο ΠΡΟΚΕΚΑ Ταύρου, πολίτη Ιράκ, κουρδικής καταγωγής (Σορανί), ολοκληρώθηκε ενάμιση μήνα μετά την καταγραφή της βούλησης.
- Τον Οκτώβριο 2018, κρατούμενος πολίτης Ιράκ (Αραβικά) ανέμεινε για την πλήρη καταγραφή του αιτήματός του από το ΑΚΑ Αμυγδαλέζας χρονικό διάστημα λίγο περισσότερο από ένα μήνα.
- Τον Αύγουστο του 2018, η πλήρης καταγραφή του αιτήματος ασύλου πολίτη Τουρκίας, κρατούμενου στο ΠΡΟΚΕΚΑ Ταύρου, έλαβε χώρα περίπου ένα μήνα μετά την καταγραφή της βούλησης.
- Πλήρης καταγραφή αιτήματος ασύλου πολίτη Αφγανιστάν, κρατούμενου στο ΠΡΟΚΕΚΑ Ταύρου, στις αρχές Αυγούστου 2018, μετά από περίπου δύο μήνες αναμονή (δήλωση βούλησης στα τέλη Μαΐου 2018).
- Τον Ιούνιο 2018, πλήρης καταγραφή αιτημάτων ασύλου πολιτών Αφγανιστάν κρατουμένων στο ΠΡΟΚΕΚΑ Κορίνθου, σε χρονικό διάστημα περίπου ενός μήνα και μιας εβδομάδας από την καταγραφή της βούλησης.
- Τον Φεβρουάριο 2018, πλήρης καταγραφή αιτήματος ασύλου πολίτη Αφγανιστάν (Pashto), κρατούμενου στο ΠΡΟΚΕΚΑ Παρανεστίου Δράμας, μετά από χρονικό διάστημα 2 μηνών αναμονής από τη δήλωση της βούλησης.
- Τον Νοέμβριο 2018, πλήρης καταγραφή αιτήματος ασύλου πολίτη Πακιστάν, κρατούμενου στο ΠΡΟΚΕΚΑ Παρανεστίου Δράμας, μετά από χρονικό διάστημα 4 μηνών αναμονής από την καταγραφή της βούλησης.

» Τον Νοέμβριο 2018, πλήρης καταγραφή αιτήματος ασύλου πολίτη Ιράν, κρατούμενου στο ΠΡΟΚΕΚΑ Παρανεστίου Δράμας, ένα μήνα μετά την καταγραφή της βούλησης.

Κατά το χρονικό διάστημα που μεσολαβεί μεταξύ βούλησης και πλήρους καταγραφής, οι κρατούμενοι στερούνται των διαδικαστικών εγγυήσεων που προβλέπονται για τους αιτούντες άσυλο. Έτσι, και μεταξύ άλλων, παρότι έχουν δηλώσει την επιθυμία κατάθεσης αίτησης διεθνούς προστασίας ενώπιον ελληνικής δημόσιας αρχής (Αστυνομία), δήλωση η οποία σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία ιδρύει την ιδιότητα του αιτούντος άσυλο,[8] η κράτησή τους λαμβάνει χώρα επί τη βάση απόφασης επιστροφής στη χώρα καταγωγής τους, κατά παράβαση της αρχής της μη επαναπροώθησης. Επιπλέον, αν και το ανώτατο χρονικό όριο κράτησης αιτούντος άσυλο είναι 3 μήνες, το διάστημα αυτό υπολογίζεται μόνο μετά την πλήρη καταγραφή του αιτήματος ασύλου, με αποτέλεσμα το προηγούμενο χρονικό διάστημα να μην λαμβάνεται υπόψη και στην πράξη να υπάρχει υπέρβαση των ανώτατων χρονικών ορίων.

» Πολίτης Αφγανιστάν, κρατούμενος στο ΠΡΟΚΕΚΑ Ξάνθης, συνελήφθη στις αρχές Μαρτίου 2018, εξέφρασε άμεσα τη βούληση του για κατάθεση αιτήματος διεθνούς προστασίας και αυτή κατεγράφη τις επόμενες ημέρες. Η πλήρης καταγραφή του αιτήματος διεθνούς προστασίας από το αρμόδιο κλιμάκιο της Υπηρεσίας Ασύλου, έλαβε χώρα στα μέσα Μαΐου 2018 και εν τέλει η κράτηση του ήρθη με τη συμπλήρωση του ανώτατου χρονικού διαστήματος κράτησης αιτούντος άσυλο (μέσα Αυγούστου 2018). Κρατήθηκε συνολικά για διάστημα πέντε (5) μηνών, από τη δήλωση της βούλησης αιτήματος ασύλου, η οποία σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία ιδρύει την ιδιότητα του αιτούντος άσυλο, παρά το γεγονός ότι ο νομοθέτης έχει προβλέψει ως ανώτατο όριο κράτησης αιτούντος άσυλο το χρονικό διάστημα των τριών μηνών.

Τέλος, **καθυστερήσεις δεν παρατηρούνται μόνο μεταξύ της δήλωσης της βούλησης και της πλήρους καταγραφής του αιτήματος ασύλου, αλλά και κατά τη διεξαγωγή της ίδιας της διαδικασίας ασύλου υπό κράτηση** (π.χ. διεξαγωγή της συνέντευξης). Παρότι η σχετική νομοθεσία προβλέπει ότι οι καθυστερήσεις της διαδικασίας που δεν οφείλονται σε υπαιτιότητα του κρατουμένου δεν δικαιολογούν τη συνέχιση της κράτησης,[9] αιτούντες άσυλο παραμένουν κρατούμενοι ακόμη και εάν η διαδικασία δεν διεξάγεται με τη δέουσα επιμέλεια εξαιτίας καθυστερήσεων της Διοίκησης.

» Αίτημα διεθνούς προστασίας κρατούμενου στο ΠΡΟΚΕΚΑ Κορίνθου, κατεγράφη από το αρμόδιο κλιμάκιο της Υπηρεσίας Ασύλου στις αρχές Μαρτίου του 2018. Σε συνέχεια της καταγραφής του αιτήματος ασύλου του, εκδόθηκε απόφαση συνέχισης της κράτησής του για διάστημα 45 ημερών, ενώ η διεξαγωγή της προσωπικής του συνέντευξης

[8] Άρθρο 36 (3) ν. 4375/2016 «το πρόσωπο που εκφράζει επιθυμία κατάθεσης αίτησης διεθνούς προστασίας είναι αιτών άσυλο».

[9] Άρθρο 46 (4) ν. 4375/2016.

ορίστηκε σε ημερομηνία μετά την παρέλευση του αρχικού διαστήματος κράτησης των 45 ημερών και συγκεκριμένα για το τέλος Απριλίου του 2018. Σε συνέχεια σχετικής αναφοράς του ΕΣΠ, ο Συνήγορος του Πολίτη υπογράμμισε ότι *«οι παρατηρούμενες καθυστερήσεις στη διαδικασία ασύλου, αν δεν μπορούν να αποδοθούν στον ίδιο τον [αιτούντα], δεν δικαιολογούν την παράταση της κράτησης πέραν του αρχικά ορισθέντος διαστήματος των 45 ημερών. Εφόσον η Διοίκηση δεν επέδειξε τη δέουσα μέριμνα για την κατά προτεραιότητα εξέταση της αίτησής του, η κράτηση του θα πρέπει να παύσει... και η εξέταση του αιτήματος του να λάβει χώρα ενόσω αυτός θα τελεί πλέον σε καθεστώς ελευθερίας»*.[10]

Θετικά καταγράφεται το γεγονός ότι το ΑΚΑ Κορίνθου, τον Μάιο του 2018, εισηγήθηκε τη μη συνέχιση της κράτησης αιτούντων άσυλο οι οποίοι είχαν συλληφθεί κατά την επιχείρηση εκκένωσης του καταυλισμού της Πάτρας, λαμβάνοντας υπόψη *«το γεγονός ότι, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 46 παρ. 8 ν. 4375/2016, η κράτηση συνιστά λόγω επιτάχυνσης της διαδικασίας [και] το γεγονός ότι συντρέχουν αντικειμενικές δυσχέρειες επιτάχυνσης της διαδικασίας»*.

» Τον Ιούνιο του 2018 το ΕΣΠ ζήτησε την παρέμβαση του Συνηγόρου του Πολίτη για την περίπτωση 11 κρατουμένων, αιτούντων άσυλο στο ΠΡΟΚΕΚΑ Παρανεστίου Δράμας, για τους οποίους η εξέταση του αιτήματος ασύλου τους σε δεύτερο βαθμό είχε προσδιοριστεί σε χρόνο μεταγενέστερο του ανώτατου, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία χρόνου κράτησης αιτούντος άσυλο. Στη σχετική του διαμεσολάβηση, ο Συνήγορος του Πολίτη, μεταξύ άλλων, υπογράμμισε ότι «εν προκειμένω, καθίσταται σαφές ότι ακόμη κι εξαντληθούν τα ανωτέρα όρια κράτησης του άρθρου 46, δεν θα έχει εκδοθεί τελεσίδικη απόφαση επί των επίμαχων αιτήσεων διεθνούς προστασίας, αφού η συζήτηση των σχετικών προσφυγών έχει προσδιοριστεί σε χρόνο που υπερβαίνει κατά πολύ τα εν λόγω όρια, καθώς και τις προαναφερθείσες προθεσμίες του αρ. 62. Συνεπώς, η συνέχιση της επιβληθείσας κράτησης είναι πλέον απρόσφορη για την επίτευξη του σκοπού που αναφερόταν ως δικαιολογητικός λόγος για την αρχική επιβολή της και κατ' επέκταση, αντίθετη στην αρχή της αναλογικότητας των στερητικών της ελευθερίας μέτρων (αρ. 5 παρ. 3 Συντάγματος, αρ. 5 ΕΣΔΑ). Εξάλλου, αν οι αποφάσεις κράτησης εκδόθηκαν κατ' επίκληση των διατάξεων των περιπτώσεων α' ή/και β' της παρ. 2 του αρ. 46..., η έκδοση απόφασης σε πρώτο βαθμό υποδηλώνει ότι εξέλιπαν οι σχετικοί λόγοι, αφού η διατύπωση κρίσης περί του παραδεκτού και της βασιμότητας της αίτησης διεθνούς προστασίας προϋποθέτει τη διαπίστωση των στοιχείων ταυτότητας και καταγωγής του αιτούντος και προσδιορισμό των στοιχείων εκείνων, στα οποία βασίζεται η αίτηση. Τέλος η καθυστέρηση συζήτησης και έκδοσης απόφασης επί των κατατεθέντων προσφυγών δεν δικαιολογεί τη συνέχιση της κράτησης, αφού δεν μπορεί να αποδοθεί στους αιτούντες αλλά στην ίδια τη Διοίκηση».[11]

---

[10] Συνήγορος του Πολίτη 243096/18291/23-4-2018.

[11] Συνήγορος του Πολίτη 245749/27730/22-6-2018.

» Κρατούμενος στο ΠΡΟΚΕΚΑ Παρανεστίου Δράμας, συνελήφθη και τέθηκε υπό κράτηση αμέσως μετά την άφιξη του στην Ελλάδα, υπέβαλε αίτημα διεθνούς προστασίας στις 24 Οκτωβρίου 2018 (πλήρης καταγραφή). Την ίδια ημέρα η κράτησή του παρατάθηκε για αρχικό διάστημα 45 ημερών. Στις 5 Νοεμβρίου 2018, το αίτημα διεθνούς προστασίας του απερρίφθη σε α' βαθμό και στις 8 Νοεμβρίου 2018 υπέβαλε εμπρόθεσμη προσφυγή κατά της απόφασης αυτής, η εξέταση της οποίας προσδιορίστηκε για τον Φεβρουάριο του 2019. Μετά την πάροδο του αρχικού 45ημέρου κράτησης, με νέα απόφαση, η κράτησή του παρατάθηκε εκ νέου για διάστημα επιπλέον 45 ημερών (ανώτατο χρονικό διάστημα κράτησης), δηλαδή μέχρι και τα μέσα Γενάρη του 2019. Με την υπ' αριθμ. 407/2018 Απόφαση, το Διοικητικό Πρωτοδικείο Καβάλας διέταξε την άρση της κράτησής του, υπογραμμίζοντας μεταξύ άλλων ότι *«η συζήτηση της προσφυγής του αντιλέγοντος στο δεύτερο βαθμό θα λάβει χώρα στις ... Φεβρουαρίου 2019, ήτοι μετά τη λήξη του χρόνου κράτησης των 90 ημερών, ο χρόνος δε αυτός (της κράτησης) δεν μπορεί να παραταθεί και ως εκ τούτου, ο αντιλέγων θα πρέπει σε κάθε περίπτωση μετά την λήξη της 90ήμερης κράτησης, να αφεθεί ελεύθερος... το Δικαστήριο κρίνει ότι η κράτηση του δεν είναι αναγκαία καθώς δεν εξυπηρετεί κανέναν από τους περιοριστικά αναφερόμενους στο νόμο σκοπούς».*

3 Κράτηση για επικαλούμενους λόγους δημόσιας τάξης/εθνικής ασφάλειας

Η επιβολή μέτρου κράτησης πολιτών τρίτων χωρών για επικαλούμενους λόγους δημόσιας τάξης, χωρίς την απαιτούμενη από το νόμο πλήρη και εμπεριστατωμένη αιτιολογία, είναι μια πρακτική η οποία, παρότι έχει επανειλημμένα αποτελέσει αντικείμενο κριτικής,[12] συνεχίστηκε και το 2018.

Η εν λόγω πρακτική είναι ακόμη πιο προβληματική λαμβάνοντας υπόψη ότι:

» οι επικαλούμενοι λόγοι δημόσιας τάξης συχνά θεμελιώνονται αποκλειστικά σε ήσσονος σημασίας αποδιδόμενα αδικήματα, στενά συνδεδεμένα με την ίδια τη ιδιότητα των πολιτών τρίτων χωρών ως προσώπων που αναζητούν διεθνή προστασία (π.χ. παράνομη είσοδος, έξοδος, χρήση πλαστών εγγράφων) αντίθετα με τα όσα προβλέπει το άρ-

[12] Ενδεικτικά: Συνήγορος του Πολίτη, Ειδική έκθεση, Επιστροφές Αλλοδαπών 2017, https://www.synigoros.gr/resources/docs/2018_epistrofes_gr_web.pdf, 17.

θρο 31 της Σύμβασης της Γενεύης (1951) και τη νομολογία των ελληνικών δικαστηρίων[13]

- η επίκληση λόγων δημόσιας τάξης για την επιβολή μέτρου διοικητικής κράτησης λαμβάνει χώρα με τρόπο αυτοματοποιημένο, χωρίς ειδική αιτιολογία, και χωρίς αξιολόγηση της ατομικής συμπεριφοράς και της φύσης και της βαρύτητας ενδεχόμενου αποδιδόμενου αδικήματος, αντίθετα με τα όσα απαιτεί η νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας[14] και του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ)[15]
- η κράτηση επί τη βάση επικαλούμενων λόγων δημόσιας τάξης επιβάλλεται ακόμη και σε περίπτωση που είναι ανέφικτη η επιστροφή στη χώρα καταγωγής, παρά τον μη-τιμωρητικό χαρακτήρα της διοικητικής κράτησης
- επιβάλλεται ακόμη και στην περίπτωση που τα αρμόδια ποινικά δικαστήρια έχουν επιβάλλει μικρές ή πολύ μικρές (λίγων ημερών) ποινές, αναστέλλοντας ταυτόχρονα την εκτέλεση της ποινής. Ιδίως για το ζήτημα αυτό ο Συνήγορος του Πολίτη έχει υπογραμμίσει σε σχετική διαμεσολάβηση του:

«Μια από τις βασικότερες προϋποθέσεις για να δοθεί το ευεργέτημα της αναστολής εκτέλεσης της ποινής είναι η αξιολόγηση της επικινδυνότητας του καταδικασθέντος, με το κριτήριο 'κινδύνου τελέσεως νέων εγκλημάτων'. Αρμόδιο όργανο να αποφασίσει ως προς τη χορήγηση ή μη του συγκεκριμένου ευεργετήματος και κατ' επέκταση να κρίνει ως προς την επικινδυνότητα του δράστη είναι ο φυσικός δικαστής, δηλ. το ποινικό δικαστήριο, όπως κατοχυρώνεται από το αρ. 96 παρ. 1 του Συντάγματος.

Η ουσία δε του ευεργετήματος αυτού συνίσταται στην αποτροπή της υλικής έκτισης της ποινής [...] Ήδη, με τη χορήγηση ανασταλτικού αποτελέσματος στην επιβληθείσα ποινή ο Πρόεδρος του [Δικαστηρίου] έκρινε ότι ο συγκεκριμένος αλλοδαπός <u>δεν συνιστά κίνδυνο για τη δημόσια τάξη και ασφάλεια και προς τούτο δεν απαιτείται ο ποινικός εγκλεισμός του.</u>

Η έκδοση, επομένως, της με αριθμ. .../2018 απόφασης από τη Διεύθυνσή σας σε δεύτερο χρόνο [...] παραγνωρίζει τελικά <u>την ίδια τη δικαστική απόφαση που επικαλείται</u>, δημιουργώντας ζητήματα υπέρβασης εξουσίας, φαλκίδευσης του νόμου και καταστρατήγησης της αρχής της διάκρισης των εξουσιών».[16]

---

[13] Βλ. ενδεικτικά, 1310/2017 Μον. Πλημ. Πατρών, «το άδικο των πράξεων της παράνομης εξόδου από τη χώρα και της κατοχή και χρήσης πλαστού διαβατηρίου, αίρεται συνεπώς ένεκα της συνδρομής in concreto κατάστασης ανάγκης ως λόγου άρσεως του αδίκου. Δοθέντος ότι οι [κατηγορούμενοι] έχουν την ιδιότητα των αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα, συρρέει εν προκειμένω [...] με τον προμνημονευθέντα λόγο άρσεως του αδίκου, ο προβλεπόμενος από τις ρυθμίσεις του Άρθρου 31 (1) της κυρωθείσας δια του ν.δ. 3989/1951 Σύμβασης της Γενεύης της 28-7-1951 περί της νομικής κατάστασης των προσφύγων και αντίστοιχα 2(1) στοιχ. γ ν. 4251/2014, υποχρεωτικός λόγος απαλλαγής τους από τις ποινές για τα προειρημένα αδικήματα της παράνομης εξόδου από τη Χώρα και της κατοχής και χρήσεως πλαστού διαβατηρίου»; βλ. επίσης ΑΠ 1498/1999 και ΑΠ 1513/2007.

[14] Ενδεικτικά ΣτΕ 427/2009, ΣτΕ 1127/2009 και ΣτΕ 2414/2008

[15] ΔΕΕ, C-554/13, Zh και O, 11 Ιουνίου 2015, 50; ΔΕΕ, C 601/15 PPU, J. N., 15 Φεβρουαρίου 2016, 65-67.

[16] Συνήγορος του Πολίτη, 249442/ 41788/24-9-2018, σε συνέχεια αναφοράς του ΕΣΠ για πολίτη τρίτης χώρας που τέθηκε υπό διοικητική κράτηση για λόγους δημόσιας τάξης, κατ' επίκληση καταδικαστικής απόφασης για παράνομη έξοδο, η οποία είχε ανασταλεί επί τριετία.

Αξίζει, τέλος, να σημειωθεί ότι οι λόγοι δημόσιας τάξης/δημόσιας ασφάλειας δεν προβλέπονται στους περιοριστικά οριζόμενους λόγους κράτησης βάσει της κοινοτικής Οδηγίας Επιστροφής (2008/115/ΕΕ)[17] και συνεπώς, για το λόγο αυτό **το σχετικό εθνικό νομοθετικό πλαίσιο** (ν. 3907/2011) **συνιστά κακή ενσωμάτωση του κοινοτικού δικαίου στην ελληνική έννομη τάξη και η επιβολή μέτρου κράτησης σε συνέχεια απόφασης επιστροφής με την αιτιολογία της συνδρομής λόγων δημόσιας τάξης/εθνικής ασφάλειας, εσφαλμένη εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου.[18]**

- Γυναίκα, πολίτης Ιράν, συνελήφθη στο Αεροδρόμιο Αθηνών και με την αυτόφωρη διαδικασία καταδικάστηκε από το Μονομελές Πλημμελειοδικείο Αθηνών, για τα αδικήματα της παράνομης εξόδου από τη χώρα και της χρήσης πλαστού εγγράφου σε ποινή φυλάκισης 40 ημερών με τριετή αναστολή. Αμέσως μετά την ολοκλήρωση της ποινικής διαδικασίας, τέθηκε υπό κράτηση σε συνέχεια απόφασης επιστροφής της Διεύθυνσης Αλλοδαπών Αττικής, επειδή κρίθηκε *«επικίνδυνη για τη δημόσια τάξη κατά παράβαση των α. 76 παρ. 1-β-γ κι 3 του Ν. 3386/2005 σε συνδ. με το α. 21 του Ν. 3907/2011»*, πράξεις για τις οποίες είχε καταδικαστεί σε ποινή 40 ημερών με τριετή αναστολή με απόφαση του Μονομελούς Πλημμελειοδικείου Αθηνών.
- Οικογένεια ενήλικων γυναικών, πολιτών Συρίας, συνελήφθησαν στο Αεροδρόμιο Αθηνών και τους επεβλήθη, διά της αυτόφωρης διαδικασίας, ποινή 6 μηνών με τριετή αναστολή για χρήση πλαστού εγγράφου. Παρά το ανέφικτο της επιστροφής (πολίτες Συρίας), μετά την ολοκλήρωση της ποινικής διαδικασίας, τέθηκαν υπό κράτηση για επικαλούμενους λόγους δημόσιας τάξης και παρέμειναν κρατούμενες για διάστημα ενός μήνα στο ΠΡΟΚΕΚΑ Αμυγδαλέζας.
- Πολίτης Ιράν συνελήφθη σε περιφερειακό αεροδρόμιο και τέθηκε υπό διοικητική κράτηση για λόγους δημόσιας τάξης, οι οποίοι αιτιολογούνταν με την επίκληση καταδικαστικής απόφασης ποινικού Δικαστηρίου για αδικήματα σχετιζόμενα με την απόπειρα παράνομης εξόδου. Το Διοικητικό Πρωτοδικείο Κορίνθου έκανε δεκτές τις Αντιρρήσεις κατά Κράτησης, υπογραμμίζοντας, μεταξύ άλλων, τα εξής: *«ο αντιλέγων συνελήφθη*

---

[17] Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ στη Σύσταση της Επιτροπής της 16.11.2017, C (2017) 6505 final, για την καθιέρωση κοινού «εγχειριδίου περί επιστροφής» προς χρήση από τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών κατά την εκτέλεση σχετικών με την επιστροφή καθηκόντων, https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/3/2017/EL/C-2017-6505-F1-EL-ANNEX-1-PART-1.PDF, σελ. 80-81, «Απαγόρευση της χρήσης της κράτησης για λόγους δημόσιας τάξης: η δυνατότητα διατήρησης ή παράτασης της κράτησης για λόγους δημόσιας τάξης δεν καλύπτεται από την οδηγία περί επιστροφής και τα κράτη μέλη δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιούν την κράτηση ενόψει απομάκρυνσης ως «ήπια» μορφή φυλάκισης... Ο εύλογος στόχος της προστασίας της κοινωνίας πρέπει να καλύπτεται από άλλες νομοθετικές πράξεις, ιδίως από το ποινικό δίκαιο, το ποινικό διοικητικό δίκαιο και τη νομοθεσία σχετικά με τη λήξη της νόμιμης παραμονής για λόγους δημόσιας τάξης. Εν προκειμένω, το ΔΕΕ απεφάνθη στην απόφασή του στην υπόθεση C-357/09, Kadzoev (σκέψη 70) ότι: Η οδηγία 2008/115 δεν μπορεί να αποτελέσει έρεισμα για την κράτηση ενός ατόμου για λόγους δημόσιας τάξης ή δημόσιας ασφάλειας».

[18] Κατά μείζονα λόγο αναφέρεται ότι ο ν. 39607/2011, αναφέρεται αποκλειστικά σε «κίνδυνο για την εθνική ασφάλεια» (άρθρο 30(1)γ ν. 3907/2011) και συνεπώς η επιβολή μέτρου κράτηση για λόγους δημόσιας τάξης δεν βρίσκει έρεισμα ούτε στην κείμενη εθνική νομοθεσία.

στον Αερολιμένα ... για παράβαση των άρθρων 216 (πλαστογραφία) και 225 (ψευδής ανωμοτί κατάθεση) του Ποινικού Κώδικα, επειδή επιχείρησε να ταξιδέψει με προγραμματισμένη πτήση της ... με προορισμό τις Βρυξέλλες, κατέχοντας και επιδεικνύοντας κατά τον σχετικό έλεγχο αμφιβόλου γνησιότητας διαβατήριο, καταδικάστηκε δε για τα αδικήματα αυτά... σε ποινή φυλάκισης επτά μηνών και χρηματική ποινή... με την ...../...2018 Απόφαση του Διευθυντή της Αστυνομικής Διεύθυνσης Κορινθίας, ο αντιλέγων κρατείται με την αιτιολογία ότι ως εκ της ανωτέρω καταδικαστικής σε βάρος του απόφασης ποινικού Δικαστηρίου συντρέχουν στο πρόσωπο του λόγοι δημόσιας τάξης... οι λόγοι δημόσιας τάξης που αποδίδονται σε βάρος του δεν κρίνονται ως εκ της φύσης και της βαρύτητας των αδικημάτων για τα οποία εκδόθηκε η ανωτέρω καταδικαστική απόφαση, επιτακτικοί», Απόφαση Π2265/2018 Διοικητικό Πρωτοδικείο Κορίνθου.

4 Κράτηση προσώπων που ανήκουν σε ευάλωτη ομάδα, συμπεριλαμβανομένων οικογενειών με ανήλικα παιδιά και ασυνόδευτων παιδιών

Παρά το γεγονός ότι η επιβολή μέτρου κράτησης σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία αποτελεί έσχατο μέτρο το οποίο θα πρέπει να επιβάλλεται αποκλειστικά και μόνο κατ' εξαίρεση και υπό την προϋπόθεση της τήρησης, μεταξύ άλλων, της αρχής της αναλογικότητας και το γεγονός ότι η κράτηση ευάλωτων προσώπων, προσώπων δηλαδή που σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία χρήζουν ειδικής μέριμνας, αποτελεί εξ ορισμού ένα μέτρο εξαιρετικά επαχθές και δυσανάλογο, **η πρακτική της επιβολής του μέτρου της κράτησης εις βάρος προσώπων που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες, οικογενειών με ανήλικα παιδιά** (οι οποίοι σε κάποιες περιπτώσεις αφέθηκαν ελεύθεροι χωρίς να παραπεμφθούν σε κατάλληλες δομές φιλοξενίας) και **ασυνόδευτων παιδιών**, δεν τερματίστηκε ούτε κατά τη διάρκεια του 2018.

Πολλές φορές, δε, η κράτησή τους έλαβε χώρα σε **απολύτως ακατάλληλες συνθήκες ή/και χωρίς να τους παρέχεται η κατάλληλη ιατρική φροντίδα**, εξαιτίας της μη παροχής ιατρικών υπηρεσιών στα κρατητήρια των αστυνομικών τμημάτων, την περιορισμένη σε πολλές περιπτώσεις παροχή ιατρικών υπηρεσιών στα ΠΡΟΚΕΚΑ/μη παροχή εξειδικευμένων υπηρεσιών υγείας. Θα πρέπει, σε κάθε περίπτωση, να λαμβάνεται ιδίως υπόψη ότι όπως έχει πολλαπλώς τεκμηριωθεί, καθ' εαυτή η επιβολή του μέτρου της διοικητικής κράτησης συνιστά παράγοντα επιδείνωσης της υγείας και της ευημερίας ακόμη και προσώπων που δεν παρουσίασαν κάποιο σύμπτωμα προ της

κράτησης.[19] Επιπλέον, καθ' εαυτή η επιβολή μέτρου κράτησης εις βάρος οικογένειας με ανήλικα παιδιά συνιστά παρέμβαση στην αποτελεσματική άσκηση της οικογενειακής τους ζωής,[20] ενώ η επιβολή μέτρου κράτησης εις βάρος παιδιών στο πλαίσιο της μεταναστευτικής νομοθεσίας και της νομοθεσίας ασύλου *«δεν μπορεί ποτέ να εξυπηρετεί το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού»*.[21]

Ενδεικτικά, περιπτώσεις κράτησης προσώπων που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες που χειρίστηκε το ΕΣΠ το 2018 περιλαμβάνουν:

- Πολίτης Αφγανιστάν, ο οποίος αμέσως μετά την για διάστημα ενός μήνα νοσηλεία του στο Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Αθηνών, από όπου έλαβε εξιτήριο και του συνταγογραφήθηκε ψυχιατρική φαρμακευτική αγωγή με αντιψυχωσικά και αγχολυτικά φάρμακα, τέθηκε αυτομάτως υπό διοικητική κράτηση, αρχικά σε αστυνομικά τμήματα της περιοχής των Αθηνών και εν συνεχεία στο ΠΡΟΚΕΚΑ Αμυγδαλέζας, ενώ η πρόσβαση του στην απαραίτητη φαρμακευτική αγωγή κατέστη εφικτή μόνο μετά από περίπου τις δύο πρώτες ημέρες κράτησής του. Παρά τη διαπιστωμένη ευαλωτότητά του και τις παρεμβάσεις του ΕΣΠ, παρέμεινε κρατούμενος για διάστημα περίπου δύο μηνών (μέσα Ιουλίου - μέσα Σεπτεμβρίου 2018), και αφέθηκε ελεύθερος μόνο μετά την αποδοχή των Αντιρρήσεων κατά κράτησής του από το Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών (Απόφαση 1401/2018).
- Πολίτης Συρίας, κουρδικής καταγωγής, ψυχωτικός, άστεγος για μεγάλο χρονικό διάστημα, κρατήθηκε για διάστημα σχεδόν δύο μηνών (Σεπτέμβριος- Οκτώβριος 2018) αρχικά σε ΑΤ και εν συνεχεία στο ΠΡΟΚΕΚΑ Ταύρου, χωρίς να λαμβάνει φαρμακευτική αγωγή και χωρίς να έχει πρόσβαση σε ιατρικές υπηρεσίες κατά τη διάρκεια της κράτησής του.
- Διεμφυλική κρατούμενη, παρέμεινε σε αστυνομικό τμήμα για συνολικό χρονικό διάστημα 22 ημερών (αρχικά 10 ημέρες και εκ νέου 12 ημέρες, από το τέλος Ιουλίου μέχρι το τέλος Αυγούστου 2018) χωρίς να ληφθεί υπόψη σε κανένα στάδιο η ταυτότητα φύλου της. Κρατήθηκε μαζί με άντρες συγκρατούμενους, με αποτέλεσμα, όπως ανέφερε στον δικηγόρο του ΕΣΠ που την επισκέφθηκε στο ΑΤ, να «[έχει] έντονο άγχος, εφίδρωση στα χέρια και τρέμουλο» ενώ, επιπλέον, «είχε ζητήσει να δει ψυχολόγο χωρίς αποτέλεσμα».

---

[19] UN General Assembly, Report of the Special Rapporteur on the human rights of migrants, François Crépeau, 2 April 2012, A/HRC/20/24, https://www.refworld.org/docid/502e0bb62.html, § 43; Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Κατευθυντήριες Οδηγίες για την Κράτηση των Αιτούντων Άσυλο, 2012, https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=51a48a5a4, § 50.

[20] ΕΔΔΑ, Popov κατά Γαλλίας, αριθμ. προσφυγής 39472/07 και 39474/07, 19.1.2012, § 134.

[21] UN High Commissioner for Refugees (UNHCR), UNHCR's position regarding the detention of refugee and migrant children in the migration context, January 2017, http://www.refworld.org/docid/5885c2434.html; UN Committee on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families (CMW), Joint general comment No. 4 (2017) of the Committee on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families and No. 23 (2017) of the Committee on the Rights of the Child on State obligations regarding the human rights of children in the context of international migration in countries of origin, transit, destination and return, 16 November 2017, CMW/C/GC/4-CRC/C/GC/23, https://www.refworld.org/docid/5a12942a2b.html.

- Κράτηση για διάστημα 5 μηνών οροθετικής κρατούμενης στο ΠΡΟΚΕΚΑ Ταύρου.
- Πολίτης Αφγανιστάν, με κινητικό πρόβλημα στο κάτω άκρο, εξαιτίας του οποίου κινούταν με πολύ μεγάλη δυσκολία, παρέμεινε κρατούμενος για 8 μήνες.
- Πολίτης Αφγανιστάν, παρέμεινε για 6 μήνες κρατούμενος στο ΠΡΟΚΕΚΑ Αμυγδαλέζας. Η ψυχολόγος του ΠΡΟΚΕΚΑ σε σχετική αναφορά της (μέσα Σεπτεμβρίου) υπογράμμιζε ότι «για μια ολοκληρωμένη ψυχοκοινωνική εκτίμηση/αξιολόγηση προτείνεται η παραπομπή σε εξειδικευμένη υπηρεσία». Ο κρατούμενος αφέθηκε σχεδόν ενάμιση μήνα αργότερα (αρχές Νοεμβρίου 2018) χωρίς προηγουμένως να του έχουν παρασχεθεί ή να έχει παραπεμφθεί σε εξειδικευμένες ιατρικές υπηρεσίες.
- Πολίτης Τουρκίας, κρατούμενος σε ΑΤ στη περιοχή των Αθηνών για διάστημα 20 ημερών (Μάρτιος 2018) δεν είχε πρόσβαση σε ψυχίατρο παρά το σχετικό αίτημα του, το οποίο επιπλέον υποβλήθηκε και εγγράφως από το ΕΣΠ. Μετήχθη στο ΠΡΟΚΕΚΑ Ταύρου, όπου πάλι δεν είχε πρόσβαση σε ιατρικές υπηρεσίες λόγω έλλειψης κατάλληλης διερμηνείας.
- Ευάλωτη γυναίκα, πολίτης Πακιστάν, με μετατραυματικό στρες, παρέμεινε κρατούμενη για διάστημα περίπου ενός μηνός (Φεβρουάριος 2018). Ο ψυχίατρος που παρείχε υπηρεσίες την περίοδο εκείνη στο ΠΡΟΚΕΚΑ Ταύρου, σε σχετική γνωμάτευσή του, υπογράμμιζε ότι «συνιστάται απομάκρυνση από συνθήκες κράτησης». Αφέθηκε ελεύθερη μια εβδομάδα μετά τη σχετική γνωμάτευση, μετά από παρέμβαση του ΕΣΠ.
- Κράτηση μονογονεϊκής οικογένειας (μητέρα και ο ανήλικος γιος της) για διάστημα 15 ημερών στο ΠΡΟΚΕΚΑ Φυλακίου, για την παραπομπή της σε διαδικασίες υποδοχής και ταυτοποίησης στο ΚΥΤ Έβρου το Μάρτιο του 2018 (ΠΡΟΚΥΤ κράτηση, βλ. παρακάτω). Η κρατούμενη ανέφερε ότι η ψυχολογική της κατάσταση είναι εξαιρετικά επιβαρυμένη και η παραμονή της σε καθεστώς κράτησης λειτουργεί ιδιαίτερα επιβαρυντικά. Επιπλέον, ανέφερε ότι, επί 15 ημέρες, οπότε και παρέμενε κρατούμενη για την παραπομπή της σε διαδικασίες υποδοχής και ταυτοποίησης, δεν είχε πρόσβαση σε γιατρό και ψυχιατρική βοήθεια παρά τα συνεχή της αιτήματα.
- Πολίτης Αφγανιστάν, θύμα βασανιστηρίων, ασυνόδευτος ανήλικος κατά το χρόνο της αρχικής σύλληψής του, τέθηκε υπό καθεστώς «προστατευτικής φύλαξης» στα κρατητήρια της Διεύθυνσης Αλλοδαπών Θεσσαλονίκης. Μετά από ένα μήνα «προστατευτικής φύλαξης», κατά τη διάρκεια της οποίας δεν ανευρέθη κατάλληλη δομή φιλοξενίας, ενηλικιώθηκε και μεταφέρθηκε για τη συνέχιση της κράτησής του σε κελί κράτησης ενηλίκων του ίδιου χώρου κράτησης. Παρέμεινε κρατούμενος για διάστημα περίπου 2 ½ μηνών, οπότε και αφέθηκε ελεύθερος μετά από παρέμβαση του ΕΣΠ.
- Κρατούμενος στο ΠΡΟΚΕΚΑ Παρανεστίου, ο οποίος κατά την καταγραφή του αιτήματος ασύλου του δήλωσε ότι εγκατέλειψε τη χώρα καταγωγής του λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού. Κρατήθηκε από κοινού με άντρες συγκρατούμενους, παρότι ο ίδιος εξέφραζε φόβους για τη σωματική του ακεραιότητα και εν τέλει αφέθηκε μετά από διάστημα 3 ½ μηνών, μετά από παρέμβαση του ΕΣΠ.

- Πολίτης Συρίας, με σύνδρομο μετατραυματικής διαταραχής (PTSD), κρατήθηκε εξαιτίας παραβίασης γεωγραφικού περιορισμού σε νησί του Βορειανατολικού Αιγαίου. Με την Απόφαση 483/2018 το Διοικητικό Πρωτοδικείο Πειραιά απεφάνθη ότι *«δεν δικαιολογείται η περαιτέρω παράταση της κράτησης του αντιλέγοντος, ο οποίος αποτελεί ενόψει της κατάστασης της υγείας του 'ευάλωτη περίπτωση' υπό την έννοια ότι η ήδη επιβαρυμένη υγεία του αναμένεται να επιδεινωθεί αν συνεχιστεί η κράτησή του»*, ό. π.

- Μητέρα ανήλικου παιδιού συνελήφθη εξαιτίας της απουσίας εγγράφων νόμιμης διαμονής και τέθηκε υπό κράτηση εν όψει απομάκρυνσης. Όπως απεφάνθη το Διοικητικό Πρωτοδικείο Πειραιά, *«το Δικαστήριο, εκτιμώντας ότι είναι μητέρα του μόλις έξι ετών υιού της και ότι τα βέλτιστα συμφέροντα του παιδιού λαμβάνονται πρωτίστως υπόψη κατά την κράτηση ανηλίκων και αλλοδαπών γονέων σε αναμονή απομάκρυνσης, σύμφωνα με το Άρθρο 32 παρ. 5 ν. 3907/2011 (ΦΕΚ Α' 7)...κρίνεται ότι πρέπει να αρθεί η κράτηση της αντιλέγουσας»*, Απόφαση 295/2018 Διοικητικού Πρωτοδικείου Πειραιά.

- Πολίτης Ιράν, θύμα βασανιστηρίων, κρατούμενος από τα μέσα Μαρτίου 2018 στο ΠΡΟΚΕΚΑ Παρανεστίου. Εξέφρασε τη βούλησή του για την κατάθεση αιτήματος διεθνούς προστασίας στο τέλος Μαρτίου 2018. Με παρέμβασή του, το ΕΣΠ ζήτησε την κατά προτεραιότητα καταγραφή του αιτήματος ασύλου του, χωρίς ωστόσο αυτή να έχει λάβει χώρα μέχρι και το τέλος Απριλίου, οπότε και αφέθηκε ελεύθερος κατ' εφαρμογή της υπ'αριθμ. 96/2018 απόφασης του Διοικητικού Πρωτοδικείου της Καβάλας, με την οποία έγιναν δεκτές οι αντιρρήσεις τις οποίες κατέθεσε με τη συνδρομή του ΕΣΠ.

Κράτηση Ασυνόδευτων Παιδιών

Η πρακτική της κράτησης ασυνόδευτων ανηλίκων, εξαιτίας της απουσίας διαθέσιμων θέσεων φιλοξενίας σε κατάλληλες δομές, έχει επανειλημμένα επικριθεί από εθνικούς

και διεθνείς φορείς, καθώς εξ ορισμού, είτε υπό το πρόσχημα της «προστατευτικής φύλαξης» είτε ως μέτρο κράτησης που επιβάλλεται στο πλαίσιο της νομοθεσίας για την μετανάστευση και το άσυλο, **δεν μπορεί ποτέ να θεωρηθεί ότι εξυπηρετεί το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού**.[22]

Η κράτηση των ασυνόδευτων παιδιών συχνά λαμβάνει χώρα σε κέντρα κράτησης που δεν πληρούν βασικές προδιαγραφές από άποψη συνθηκών ή και, ακόμα χειρότερα, σε κρατητήρια αστυνομικών τμημάτων, όπου δεν παρέχεται καν χώρος προαυλισμού, ενώ η κράτησή τους μέχρι την παραπομπή τους σε κατάλληλες δομές φιλοξενίας κυμαίνεται το 2018 από μερικές ημέρες μέχρι και πολλούς μήνες κατά περίπτωση. Σε ορισμένες δε περιπτώσεις η παρατεταμένη παραμονή των ασυνόδευτων ανηλίκων σε καθεστώς προστατευτικής φύλαξης έχει ως αποτέλεσμα την ενηλικίωσή τους και εν συνεχεία, αντί της παραπομπής τους σε δομή φιλοξενίας, την συνέχιση της κράτησής τους στο πλαίσιο των διαδικασιών απομάκρυνσης.

» Πολίτης Πακιστάν, ασυνόδευτος ανήλικος, συνελήφθη στον Έβρο κατά την άφιξη του τον Νοέμβριο του 2017. Οδηγήθηκε στο ΚΥΤ Έβρου και παρέμεινε υπό «προστατευτική φύλαξη» εν αναμονή της παραπομπής του σε δομή φιλοξενίας ασυνόδευτων ανηλίκων. Μετά από πέντε μήνες αναμονής στο ΚΥΤ Έβρου προκειμένου να ανευρεθεί θέση φιλοξενίας, εν τέλει τον Απρίλιο του 2018, και παραμένοντας σε προστατευτική φύλαξη, ενηλικιώθηκε και μεταφέρθηκε στο ΠΡΟΚΕΚΑ Παρανεστίου, όπου τέθηκε υπό κράτηση βάσει απόφασης απομάκρυνσης που εκδόθηκε.

» Πολίτης Πακιστάν, ασυνόδευτος ανήλικος, συνελήφθη στον Έβρο τον Ιούνιο του 2017 και κρατήθηκε σε κρατητήρια της Διεύθυνσης Αλλοδαπών Αλεξανδρούπολης, στη συνέχεια μεταφέρθηκε στο ΚΥΤ, όπου και διαπιστώθηκε η ανηλικότητά του και ανέμεινε εκεί χρονικό διάστημα 4 μηνών, προκειμένου να βρεθεί δομή φιλοξενίας ανηλίκων. Στις αρχές του 2018, έχοντας παραμείνει περίπου ένα εξάμηνο σε «προστατευτική φύλαξη», ενηλικιώθηκε, εκδόθηκε εις βάρος του απόφαση απέλασης, και κρατήθηκε μέχρι τον Μάρτιο του 2018 στο ΠΡΟΚΕΚΑ Παρανεστίου, οπότε και επέστρεψε στην Τουρκία στο πλαίσιο διαδικασίας επανεισδοχής.

Ενδεικτικά αναφέρεται ότι, τον Δεκέμβριο του 2018, 86 παιδιά παρέμεναν υπό «προστατευτική φύλαξη» σε κέντρα κράτησης και αστυνομικά κρατητήρια και 701 παιδιά παρέμεναν σε Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ),[23] εκ των οποίων τουλάχιστον 100 σε καθεστώς de facto κράτησης στο ΚΥΤ του Έβρου.[24]

---

[22]Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, Άρθρο 3(1), κυρωθείσα με τον Ν. 2101/1992.

[23]Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ), Επικαιροποιημένη κατάσταση: Ασυνόδευτα Ανήλικα (Α.Α.) στην Ελλάδα, 31 Δεκεμβρίου 2018, http://www.ekka.org.gr/images/PDF_ARXEIA/%CE%A0%CE%91%CE%A1%CE%95%CE%9C%CE%92%CE%91%CE%A3%CE%95%CE%A9%CE%9D/GR%20EKKA%2031-12-2018.pdf.

[24]Γιατροί Χωρίς Σύνορα, Έβρος: Έκκληση στις αρχές για φροντίδα υγείας στο ΚΥΤ, όπου ο μισός πληθυσμός είναι ασυνόδευτοι ανήλικοι, 20/12/2018, https://msf.gr/magazine/evros-ekklisi-stis-arhes-gia-frontida-ygeias-sto-kyt-opoy-o-misos-plithysmos-einai.

» Τον Νοέμβριο του 2018, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και τους Εξόριστους (ECRE) και η Διεθνής Επιτροπή Νομικών (ICJ), με τη συνδρομή του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες, κατέθεσαν συλλογική προσφυγή ενώπιον της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Κοινωνικών Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης, η οποία αναφέρεται σε σειρά παραβιάσεων των δικαιωμάτων των ανηλίκων προσφύγων στην Ελλάδα.[25] Οι προσφεύγουσες οργανώσεις υποστηρίζουν, μεταξύ άλλων, ότι η πρακτική της κράτησης/«προστατευτικής φύλαξης» των ασυνόδευτων ανηλίκων εξαιτίας της έλλειψης επαρκών θέσεων φιλοξενίας σε δομές για ασυνόδευτους ανηλίκους, συνιστά παραβίαση του δικαιώματος στη στέγαση και του δικαιώματος των παιδιών και των νέων σε προστασία, όπως αυτά κατοχυρώνονται από τον Αναθεωρημένο Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη.[26]

Επιπλέον, και εξαιτίας διαπιστωμένων αδυναμιών (π.χ. έλλειψη διερμηνείας, απουσία διαδικασίας εξατομικευμένης αξιολόγησης) κατά τη σύλληψη από την αστυνομία και την καταγραφή των στοιχείων, ένας αριθμός ασυνόδευτων παιδιών καταγράφεται εσφαλμένα ως ενήλικες και κρατείται μαζί με άλλους άγνωστους ενήλικες πολίτες τρίτων χωρών. Η απουσία νομοθετικού πλαισίου για τη διαπίστωση της ανηλικότητας των παιδιών που κρατούνται από τις αστυνομικές αρχές έχει ως αποτέλεσμα τα κρατούμενα ασυνόδευτα παιδιά, να στερούνται των διαδικαστικών εγγυήσεων που προβλέπονται για τη διαπίστωση της ανηλικότητας. Συχνά δε, σε περίπτωση αιτήματος για την διόρθωση των εσφαλμένων στοιχείων, η διαδικασία για την εκτίμηση της ηλικίας λαμβάνει χώρα αποκλειστικά με τη χρήση ιατρικών εξετάσεων (π.χ. ακτινογραφίες), οι οποίες, όπως έχει επανειλημμένα τεκμηριωθεί,[27] παρουσιάζουν σημαντικό περιθώριο σφάλματος. Εκτός από το γεγονός ότι η ακολουθούμενη μέθοδος έχει μειωμένη αξιοπιστία και είναι υπερβολικά παρεμβατική για τον ασυνόδευτο ανήλικο, επιπροσθέτως, και εξαιτίας της απουσίας νομοθετικού πλαισίου, δεν προβλέπεται η δυνατότητα αμφισβήτησης του αποτελέσματός της.

» Ασυνόδευτος ανήλικος, πολίτης Μπαγκλαντές, κατεγράφη εσφαλμένα ως ενήλικος, παρά το γεγονός ότι είχε στην κατοχή του πρωτότυπο πιστοποιητικό γέννησης, και τέθηκε υπό κράτηση στο ΠΡΟΚΕΚΑ Ταύρου μαζί με ενήλικες κρατουμένους. Κατόπιν σχετικού αιτήματος του ΕΣΠ για τη διόρθωση των στοιχείων του και παρότι επισημάνθηκε η ύπαρξη του σχετικού πιστοποιητικού, ο ασυνόδευτος οδηγήθηκε για ιατρικές εξετάσεις (ακτινογραφία θώρακα) σε συνέχεια των οποίων εκτιμήθηκε ως ενήλικος. Μετά από νεότερη παρέμβαση του ΕΣΠ, εν τέλει διαπιστώθηκε η γνησιότητα του πιστοποιητικού γέννησης, αυτός καταγράφηκε ως ανήλικος και ξεκίνησε η διαδικασία για την ανεύρεση κατάλληλης δομής φιλοξενίας.

---

[25] European Social Charter, New complaint registered concerning Greece, International Commission of Jurists (ICJ) and European Council for Refugees and Exiles (ECRE) v. Greece, Complaint No. 173/2018, https://www.coe.int/en/web/turin-european-social-charter/-/new-complaint-registered-concerning-gree-2.

[26] Αναθεωρημένος Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης, κυρωθείς με τον ν. 4359/2016; βλ. άρθρα 7(10) και 31 (1) και (2).

[27] Βλ. ενδεικτικά: Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο (EASO), Σχετικά με τις πρακτικές εκτίμησης της ανηλικότητας στην Ευρώπη, Δεκέμβριος 2013, https://www.easo.europa.eu/sites/default/files/public/BZ0213783ELN.pdf.

5 Κράτηση στην ενδοχώρα για παραβίαση γεωγραφικού περιορισμού

Η επιβολή του μέτρου του γεωγραφικού περιορισμού στα νησιά του Βορειανατολικού Αιγαίου, στο πλαίσιο της εφαρμογής της Κοινής Δήλωσης ΕΕ-Τουρκίας, όπως έχει επανειλημμένα τεκμηριωθεί, οδηγεί έναν πολύ μεγάλο αριθμό αιτούντων άσυλο να παραμένουν σε συνθήκες που αγγίζουν το όριο της απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης. Σύμφωνα με την πρακτική, όπως αυτή αποτυπώνεται σε εγκύκλιο της ΕΛΑΣ,[28] **σε περίπτωση εντοπισμού πολίτων τρίτων χώρας στην ενδοχώρα κατά παράβαση του επιβληθέντος γεωγραφικού περιορισμού, αυτοί αυτομάτως τίθενται υπό κράτηση προκειμένου να επιστραφούν στα νησιά του Βορειανατολικού Αιγαίου, όπου σε πολλές περιπτώσεις παραμένουν κρατούμενοι.** Το μέτρο της κράτησης επιβάλλεται συστηματικά και αδιακρίτως, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη το νομικό καθεστώς των προσώπων αυτών (π.χ. η ιδιότητα του αιτούντος άσυλο) ή να εξετάζονται οι λόγοι για τους οποίους αυτοί εγκατέλειψαν το νησί ή ενδεχόμενες ευαλωτότητες, οι οποίες θα οδηγούσαν ούτως ή άλλως στην άρση του επιβληθέντος περιορισμού.

» Πολίτης Συρίας εγκατέλειψε τη νήσο Λέσβο στα μέσα Ιανουαρίου του 2018, εξαιτίας των συνθηκών διαβίωσης που επικρατούσαν στο Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης της Μόριας και εν συνέχεια συνελήφθη στην ενδοχώρα λίγες μέρες αργότερα και τέθηκε αυτομάτως υπό κράτηση στο ΠΡΟΚΕΚΑ Ταύρου, προκειμένου να επιστραφεί στη Λέσβο. Το Διοικητικό Πρωτοδικείο Πειραιά έκανε δεκτές τις Αντιρρήσεις κατά κράτησης που κατέθεσε με τη συνδρομή της νομικής υπηρεσίας του ΕΣΠ και διέταξε την άρση της κράτησης επισημαίνοντας ότι *«...ναι μεν επιβλήθηκε στον αντιλέγοντα καθ' όλο το χρονικό διάστημα παραμονής του στη χώρα ο περιοριστικός όρος της μη αναχώρησης του από τη Λέσβο και της διαμονής του στο ΚΥΤ Μόριας Λέσβου, ωστόσο η παραβίαση του όρου οφειλόταν σε απειλή κατά της σωματικής ακεραιότητας λόγω των συνθηκών που επικρατούσαν κατά το χρόνο παραμονής στον καταυλισμό»*, Απόφαση ΑΡ 94/2018 Διοικητικού Πρωτοδικείου Πειραιά.

[28] Εγκύκλιος ΕΛΑΣ 1604/16/1195968/18-6-2016 Διαχείριση παράτυπων αλλοδαπών στα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης, διαδικασίες Ασύλου, υλοποίηση Κοινής Δήλωσης ΕΕ-Τουρκίας της 18ης Μαρτίου 2016 (πραγματοποίηση επανεισδοχών στην Τουρκία), σελ. 4, «Για αλλοδαπό που έχουν επιβληθεί εναλλακτικά της κράτησης μέτρα με τον όρο της μη αναχώρησης από το νησί που βρίσκεται και αυτός εντοπίζεται σε άλλη περιοχή της ενδοχώρας, τότε επαναφέρεται το μέτρο της κράτησης και θα καταβάλλεται προσπάθεια να επιστρέφεται (μετάγεται) πίσω στο νησί για κράτηση - περαιτέρω διαχείριση (επανεισδοχή στην Τουρκία)».

» Πολίτης Συρίας, θύμα βασανιστηρίων στη χώρα καταγωγής του και πρόσωπο με μετατραυματική διαταραχή (PTSD), εγκατέλειψε την Λέρο τον Σεπτέμβριο του 2018, κατά παράβαση του γεωγραφικού περιορισμού και χωρίς κατά το διάστημα παραμονής του εκεί να έχουν εντοπιστεί οι ευαλωτότητες αυτές εξαιτίας της καθυστέρησης των σχετικών διαδικασιών. Συνελήφθη στην ενδοχώρα, και τέθηκε υπό κράτηση στο ΠΡΟΚΕΚΑ Ταύρου, προκειμένου να επιστραφεί στη Λέρο προς υλοποίηση της αρχικής απόφασης επανεισδοχής. Το Διοικητικό Πρωτοδικείο Πειραιά διέταξε την άρση της κράτησης, υπογραμμίζοντας μεταξύ άλλων ότι *«Το Δικαστήριο καταρχάς, εκτιμά τους λόγους [για τους οποίους]... αποφασίστηκε η κράτησή του αντιλέγοντος στη χώρα, οι οποίοι περιορίζονται στην είσοδο και παραμονή αυτού στην Ελλάδα και στην παραβίαση του γεωγραφικού περιορισμού που είχε επιβληθεί βάσει της διαδικασίας επανεισδοχής (ήτοι δεν προκύπτει άλλης φύσης παραβατική συμπεριφορά του αντιλέγοντος). Περαιτέρω, λαμβάνει υπόψη κι εκτιμά ελεύθερα την ιατρική βεβαίωση που προσκόμισε... Εν όψει αυτών, κρίνει ότι δεν δικαιολογείται η περαιτέρω παράταση της κράτησης του αντιλέγοντα, ο οποίος αποτελεί, εν όψει της κατάστασης της υγείας του, «ευάλωτη περίπτωση» υπό την έννοια ότι η ήδη επιβαρυμένη υγεία του αναμένεται να επιδεινωθεί εάν συνεχιστεί η κράτηση του»*, Απόφαση ΑΡ 483/2018 Διοικητικού Πρωτοδικείου Πειραιά.

» Πολίτης Συρίας, αιτών άσυλο, του οποίου το αίτημα εκκρεμούσε σε β' βαθμό, εγκατέλειψε τη νήσο Χίο και συνελήφθη στην ενδοχώρα εξαιτίας της παραβίασης του «γεωγραφικού περιορισμού». Εκδόθηκε εις βάρους του απόφαση επιστροφής *«μέχρι να ολοκληρωθεί η διαδικασία επιστροφής/απέλασης»*, με την αιτιολογία μεταξύ άλλων, ότι *«παραβίασε τους περιοριστικούς όρους διαμονής που του είχαν επιβληθεί με την ... Απόφαση του Γενικού Περιφερειακού Αστυνομικού Διευθυντή Βορείου Αιγαίου, της τελευταίας ανακαλούμενης αυτοδικαίως». Το αρμόδιο Δικαστήριο «λαμβάνοντας υπόψη ότι ... ο αντιλέγων κρατείται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 30 ν. 3907/2011 περί επιστροφής/επανεισδοχής και όχι περί ασύλου, κρίνει ότι η κράτηση στο πλαίσιο της προαναφερόμενης διαδικασίας είναι μη νόμιμη»*, Απόφαση ΑΡ 59/2018 Διοικητικού Πρωτοδικείου Πειραιά.

6 Αυθαίρετη κράτηση σε περιπτώσεις αναφερόμενων άτυπων επαναπροωθήσεων (push-backs)

Όπως έχει πολλαπλώς καταγραφεί, επαναλαμβανόμενες μαρτυρίες πολιτών τρίτων χωρών αναφέρονται σε πρακτικές άτυπων επαναπροωθήσεων στην περιοχή του Έβρου. Σύμφωνα με τις αναφορές αυτές, όπως καταγράφονται μεταξύ άλλων στην έκθεση που δημοσιοποίησε το ΕΣΠ τον Φεβρουάριο του 2018[29] και στην έκθεση που δημοσιοποίησε το ΕΣΠ από κοινού με τις οργανώσεις ΑΡΣΙΣ και Human Rights 360 τον Δεκέμβριο του 2018,[30] **η πρακτική των επαναπροωθήσεων στον Έβρο λαμβάνει χώρα εις βάρος νεοεισερχομένων πολιτών τρίτων χωρών, συμπεριλαμβανομένων οικογενειών και προσώπων που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες, οι οποίοι, αφού πρώτα συλλαμβάνονται, τίθενται σε αυθαίρετη κράτηση σε άθλιες συνθήκες και επιστρέφονται συνοπτικά στην Τουρκία χωρίς να τους δοθεί ποτέ η δυνατότητα να αναζητήσουν διεθνή προστασία στην Ελλάδα και χωρίς να τηρηθεί καμία διαδικαστική εγγύηση.** Μέχρι και σήμερα, οι αναφερόμενες αυτές πρακτικές δεν έχουν τύχει ενδελεχούς και αποτελεσματικής έρευνας από τη μεριά των ελληνικών αρχών, παρά τις συστάσεις διεθνών και εθνικών οργάνων προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου.[31]

» Κρατούμενος στο ΠΡΟΚΕΚΑ Φυλακίου (Ιανουάριος 2018): *«Ήμασταν 24 περίπου ώρες σε έναν τελείως ακατάλληλο χώρο, δεν μπορούσαμε να αναπνεύσουμε, δεν μπορούσαμε να χρησιμοποιήσουμε την τουαλέτα γιατί ήταν απίστευτα βρώμικη, ζήσαμε ένα απίστευτο ψυχολογικό βασανιστήριο. Οι αστυνομικοί φορούσαν μάσκες για να μη φαίνονται τα πρόσωπά τους, κρατούσανε ρόπαλα και μιλούσαν δυνατά και απειλητικά, σχεδόν καθ' όλη την παραμονή μας εκεί. Όταν νύχτωσε, περίπου ήταν 6-7 η ώρα, γύρω στα 80-100 άτομα (το κρατητήριο είχε και άλλο κόσμο από άλλες εθνικότητες), μας έβα-*

[29] Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, Αναφορές για συστηματικές επαναπροωθήσεις στον Έβρο από εξυπηρετούμενους του ΕΣΠ, 20 Φεβρουαρίου 2018, https://www.gcr.gr/el/ekdoseis-media/ektheseis/reports/item/790-anafores-gia-systimatikes-epanaproothiseis-ston-evro-apo-eksypiretoymenous-tou-esp.

[30] Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, ΑΡΣΙΣ, Human Rights 360, Η νέα κανονικότητα στον Έβρο: αμείωτες συνεχίζονται οι παράνομες επαναπροωθήσεις πολιτών τρίτων χωρών, Δεκέμβριος 2018, https://www.gcr.gr/el/news/press-releases-announcements/item/1028-i-nea-kanonikotita-ston-evro-ameiotes-synexizontai-oi-paranomes-epanaproothiseis-politon-triton-xoron.

[31] Ενδεικτικά: Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, Δήλωση της ΕΕΔΑ σχετικά με τις καταγγελίες για άτυπες επαναπροωθήσεις στον Έβρο, 22 Νοεμβρίου 2018, http://www.nchr.gr/images/pdf/nea_epikairothta/Dilosi_EEDA_Evros.pdf; UNHCR, UNHCR deeply concerned at reports of informal forced returns from Greece to Turkey, 8 June 2017, https://www.unhcr.org/gr/en/6244-unhcr-deeply-concerned-reports-informal-forced-returns-greece-turkey.html

λαν σε ένα στρατιωτικό όχημα κλειστό όπου δύσκολα ανέπνεες· μέσα είχε και οικογένειες που τους έφεραν από άλλο κρατητήριο, ενώ ήταν και οι οικογένειες και τα άτομα που βρίσκονταν μαζί μας στο βανάκι όταν μπαίναμε στη χώρα· κάποιοι μας είπαν στα αγγλικά πως ήταν η τρίτη φορά που προσπαθούσαν να μπουν στη χώρα και τους έστελναν πίσω, ενώ ένας άλλος μας είπε πως ήταν η έβδομη», μαρτυρία από την έκθεση του ΕΣΠ, «Αναφορές για συστηματικές επαναπροωθήσεις στον Έβρο από εξυπηρετούμενους του ΕΣΠ», η οποία δημοσιεύτηκε στις 20 Φεβρουαρίου 2018.[32]

» S.B, πολίτης Αφγανιστάν, 17 ετών, ασυνόδευτος ανήλικος: «[...] *Μας έβαλαν μέσα σε ένα βαν σκούρου χρώματος, χωρίς παράθυρα, και μας οδήγησαν σε ένα μικρό κρατητήριο όπου μας έβαλαν όλους μαζί στο ίδιο κελί. Μας έκαναν σωματικό έλεγχο και μας πήραν τα κινητά μας τηλέφωνα, τα ρούχα και τα σακίδια που είχαν κάποιοι. Μείναμε εκεί το βράδυ και την επόμενη μέρα και δεν μας έδωσαν νερό ή τροφή όλη την μέρα, ενώ το βράδυ άκουγα το τρένο να περνάει [...]»*, μαρτυρία από την έκθεση των ΕΣΠ/ΑΡΣΙΣ/ Human Rights 360, «Η νέα κανονικότητα στον Έβρο: αμείωτες συνεχίζονται οι παράνομες επαναπροωθήσεις πολιτών τρίτων χωρών», Δεκέμβριος 2018.[33]

7 Κράτηση για την υπαγωγή σε διαδικασίες υποδοχής και ταυτοποίησης (ΠΡΟΚΥΤ κράτηση)

Η πρακτική της ΠΡΟΚΥΤ κράτησης, δηλαδή της αυτόματης κράτησης κατά την άφιξη και παραμονής σε κράτηση μέχρι τη μεταγωγή στο Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης του Φυλακίου Έβρου, παρά το γεγονός ότι δεν προβλέπεται από την ελληνική νομοθεσία και δεν έχει νόμιμο έρεισμα σε αυτή,[34] συνέχισε να εφαρμόζεται και το 2018 εις βάρος των νεοεισερχομένων από τα χερσαία ελληνοτουρκικά σύνορα πολιτών τρίτων χωρών.

Το μέτρο επιβάλλεται αδιακρίτως εις βάρος όλων των νεοεισερχομένων, συμπεριλαμβανομένων οικογενειών, ασυνόδευτων ανηλίκων και άλλων προσώπων που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες. Ανάλογα με τις διαθέσιμες θέσεις στο ΚΥΤ Έβρου και των αριθμό των αφίξεων στον Έβρο, κατά μέσο όρο το 2018 η διάρκεια της κράτησης κυμαινόταν από ένα 24ωρο μέχρι και χρονικό διάστημα περισσότερο από ένα μήνα. Ο σημαντικά αυξημένος

[32] Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, Αναφορές για συστηματικές επαναπροωθήσεις κτλ., ό.π.

[33] Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, ΑΡΣΙΣ, Human Rights 360, ό.π.

[34] Βλ. Άρθρο 14 (1), ν.4375/2016, «Οι πολίτες τρίτων χωρών ή ανιθαγενείς που εισέρχονται χωρίς τις νόμιμες διατυπώσεις στη χώρα οδηγούνται άμεσα με ευθύνη των αστυνομικών ή λιμενικών αρχών που επιλαμβάνονται αρμοδίως, σε Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης».

αριθμός πολιτών τρίτων χωρών που εισήλθαν από τον Έβρο το 2018[35] είχε ως αποτέλεσμα την παρατεταμένη εφαρμογή του μέτρου της ΠΡΟΚΥΤ κράτησης, κατά διαστήματα εντός του 2018.

- Πολίτης Ιράκ, εισήλθε στην Ελλάδα από τον Έβρο στις 28 Φεβρουαρίου 2018, συνελήφθη και οδηγήθηκε προς κράτηση στο ΠΡΟΚΕΚΑ Ξάνθης εν αναμονή της μεταφοράς του στο ΚΥΤ Έβρου και της υπαγωγής του σε διαδικασίες Υποδοχής και Ταυτοποίησης. Μέχρι και τις αρχές Απριλίου 2018, οπότε και με τη συνδρομή του ΕΣΠ κατέθεσε Αντιρρήσεις κατά της Κράτησής του, παρέμενε κρατούμενος στην Ξάνθη χωρίς για διάστημα πλέον του ενός μήνα να μεταφερθεί στο ΚΥΤ Έβρου και να υπαχθεί σε διαδικασίες υποδοχής και ταυτοποίησης. Με την υπ' αριθ. 240/2018 (4 Απριλίου 2018) Απόφαση του Διοικητικού Πρωτοδικείου Κομοτηνής, το αρμόδιο Δικαστήριο, λαμβάνοντας μεταξύ άλλων υπόψη ότι *«τυχόν καθυστερήσεις ως προς την ολοκλήρωση των προβλεπόμενων διοικητικών διαδικασιών, μη οφειλόμενες σε υπαιτιότητα των τελούντων υπό κράτηση, δεν συνιστούν νόμιμο λόγο συνέχισης της κράτησής του για χρονικό διάστημα που υπερβαίνει τον εύλογο χρόνο και συνεκτιμά τις σημαντικές δυσκολίες αντιμετώπισης του αυξημένου αριθμού παρανόμως εισελθόντων προσώπων στη χώρα»*, διέταξε την αρχή κράτησης *«να μετάγει το αργότερο εντός πέντε (5) ημερών τον αντιλέγοντα στο Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης Ορεστιάδας, προκειμένου να υποβληθεί σε διαδικασίες υποδοχής και ταυτοποίησης»*, ορίζοντας ταυτόχρονα ότι *«σε περίπτωση μη πλήρωσης του ανωτέρω όρου, πρέπει να αρθεί άμεσα, με απόφαση της αρχής κράτησης, το μέτρο στέρησης της προσωπικής ελευθερίας του αντιλέγοντος»*.

- Ανιθαγενής, παλαιστινιακής καταγωγής, θύμα βασανιστηρίων στη χώρα καταγωγής και ευάλωτος, συνελήφθη στα μέσα Μαρτίου του 2018 αμέσως μετά την άφιξή του από τον Έβρο και τέθηκε υπό κράτηση στο ΠΡΟΚΕΚΑ Ξάνθης, «μέχρι την μεταγωγή του στο ΚΥΤ Φυλακίου». Παρά την ευαλωτότητά του, παρέμεινε κρατούμενος μέχρι και τις αρχές Απριλίου του 2018, χωρίς να έχει υποβληθεί σε διαδικασίες υποδοχής και ταυτοποίησης και χωρίς να έχει λάβει τις ειδικές πρόνοιες που προβλέπει η εθνική νομοθεσία για τα πρόσωπα που ανήκουν σε ευάλωτη ομάδα. Μετά την κατάθεση Αντιρρήσεων κατά Κράτησης, με τη συνδρομή του ΕΣΠ, το αρμόδιο Δικαστήριο διέταξε την μεταγωγή του εντός πέντε ημερών στο ΚΥΤ Ορεστιάδας, διαφορετικά την άρση της κράτησής του σε περίπτωση μη υλοποίησης της μεταγωγής στο συγκεκριμένο χρονικό διάστημα (ό.π.), Απόφαση 241/2018 Διοικητικό Πρωτοδικείου Κομοτηνής.

---

[35] 18,014 άτομα το 2018 σε σχέση με 6,592 το 2017, UNHCR Land Arrivals, https://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean/location/5179.

8 Αυτόματη επιβολή μέτρου κράτησης μετά την έκδοση δευτεροβάθμιας απορριπτικής απόφασης επί αιτήματος διεθνούς προστασίας στα νησιά του Βορειανατολικού Αιγαίου

Στο πλαίσιο της εφαρμογής της Κοινής Δήλωσης ΕΕ-Τουρκίας και σε συνέχεια της πίεσης για την αύξηση του αριθμού των επανεισδοχών στην Τουρκία,[36] η ελληνική Διοίκηση έχει υιοθετήσει την πρακτική της αυτόματης σύλληψης και κράτησης αιτούντων άσυλο, οι οποίοι παραμένουν στα νησιά του Βορειανατολικού Αιγαίου, αμέσως μετά την επίδοση της δευτεροβάθμιας απορριπτικής απόφασης, με σκοπό την επανεισδοχή τους στην Τουρκία, η οποία κατά κανόνα εφαρμόζεται αδιακρίτως ακόμη και εις βάρος προσώπων που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες.

Η πρακτική αυτή είναι εξαιρετικά προβληματική και σε ευθεία αντίθεση τόσο με την εθνική νομοθεσία όσο και με την κοινοτική Οδηγία περί Επιστροφής, η οποία προβλέπει τη νομική υποχρέωση εξέτασης λιγότερο επαχθών εναλλακτικών μέτρων πριν την επιβολή του μέτρου της κράτησης, ιδίως λαμβάνοντας υπόψη την ατομική συμπεριφορά των συγκεκριμένων προσώπων, δηλαδή το γεγονός ότι πρόκειται για πρόσωπα που έχουν ήδη συμμορφωθεί με τον προηγουμένως επιβληθέντα γεωγραφικό περιορισμό και συνεπώς η αναγκαιότητα της κράτησης προς υλοποίηση της απόφασης είναι αμφισβητούμενη.[37]

Επιπλέον, η αυτόματη επιβολή μέτρου κράτησης εις βάρος αιτούντων άσυλο στους οποίους έχει επιδοθεί δευτεροβάθμια απορριπτική απόφαση, δυσχεραίνει κατά πολύ ή και σε ορισμένες περιπτώσεις καθιστά αδύνατη την πρόσβασή τους σε νομική συνδρομή και την άσκηση του δικαιώματός τους σε δικαστική προστασία, δεδομένου ότι, σύμφωνα με τον νόμο, έχουν δικαίωμα να προσφύγουν κατά της απορριπτικής απόφασης εντός 60 ημερών ενώπιον του αρμόδιου Διοικητικού Εφετείου.

» Πολίτης Συρίας, συνελήφθη τον Οκτώβριο του 2018 στη Χίο, όπου παρέμενε σε συμμόρφωση του επιβληθέντα «γεωγραφικού περιορισμού», αμέσως μετά την επίδοση

[36] EU Commission, EU-TURKEY STATEMENT - Two years on, April 2018, https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/20180314_eu-turkey-two-years-on_en.pdf, "More progress on returns to Turkey needed: The pace of returns to Turkey from the Greek islands under the Statement remains very slow, with only 2,164 migrants returned since March 2016. Significant additional efforts are still needed to reduce the backlog of asylum applications, address the insufficient pre-return processing and detention capacity in Greece to improve returns".

[37] Βλ. και ΕΔΔΑ, Louled Massoud κατά Μάλτας, αριθμός πρ. 24340/08, 27 Ιουλίου 2010, § 68, «Το Δικαστήριο θεωρεί ότι είναι δύσκολο να αντιληφθεί πώς σε ένα μικρό νησί όπως η Μάλτα, όπου η διαφυγή από τη θάλασσα, χωρίς να τίθεται σε κίνδυνο η ζωή του είναι απίθανη και η φυγή από αέρος υπόκειται σε αυστηρό έλεγχο, οι αρχές δεν μπορούσαν να έχουν στη διάθεσή τους διαφορετικά -από παρατεταμένη κράτηση του προσφεύγοντα- μέτρα για να διασφαλίσουν μια ενδεχόμενη απομάκρυνση».

της δευτεροβάθμιας απορριπτικής απόφασης επί του αιτήματος διεθνούς προστασίας του. Με την υπ' αριθμ. 333/2018 Απόφαση του Διοικητικού Πρωτοδικείου Μυτιλήνης, το αρμόδιο Δικαστήριο, επισημαίνοντας ότι *«αυτός παρουσιάζει ψυχωτικά επεισόδια συνέπεια μετατραυματικού συνδρόμου [και] ότι δεν προκύπτει ότι ο αντιλέγων παραβίασε τους περιοριστικούς όρους που του είχαν επιβληθεί, ενόσω εκκρεμούσε η εξέταση του αιτήματος για τη χορήγηση ασύλου»*, διέταξε την άρση της κράτησης του.

» Πολίτης Συρίας, παρέμενε στη Ρόδο σε συμμόρφωση του επιβληθέντος μέτρου γεωγραφικού περιορισμού, συνελήφθη και τέθηκε υπό κράτηση τον Ιανουάριο του 2018 αμέσως μετά την επίδοση σε αυτόν της δευτεροβάθμιας απόφασης επί του αιτήματος ασύλου του. Τον Φεβρουάριο του 2018 και παραμένοντας υπό κράτηση στο ΠΡΟΚΕΚΑ Κω, όπου μεταφέρθηκε μετά την σύλληψή του, κατέθεσε Αίτηση Ακύρωσης και Αίτησης Αναστολής/αίτημα προσωρινής διαταγής κατά της δευτεροβάθμιας απορριπτικής απόφασης, με τη συνδρομή δικηγόρου του ΕΣΠ (η κατάθεση των ενδίκων μέσων λαμβάνει χώρα ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Πειραιά). Παρέμεινε υπό κράτηση, αρχικά για χρονικό διάστημα 6 μηνών και εν συνεχεία η κράτησή του συστηματικά παρατάθηκε μέχρι τους 9 και αντιστοίχως 12 μήνες, χωρίς ποτέ το αρμόδιο Δικαστήριο να αποφανθεί σχετικά με την Αίτηση Ακύρωσης, την Αίτηση Αναστολής ή το αίτημα προσωρινής διαταγής.

Με την υπ' αριθμ. ΑΡ 164/2018 Απόφαση του Διοικητικού Πρωτοδικείου Ρόδου, το αρμόδιο Δικαστήριο έκανε δεκτές τις αντιρρήσεις του κρατούμενου και διέταξε την άρση της κράτησής του, καθώς η Διοίκηση δεν είχε τηρήσει τις νόμιμες προϋποθέσεις για την παράταση της κράτησης μετά το χρονικό διάστημα των έξι μηνών. Σύμφωνα με την ΑΡ 164/2018 Απόφαση του Διοικητικού Πρωτοδικείου Ρόδου «*[μ]ε την ...2018 αποφασίστηκε εκ νέου η παράταση της κράτησής του... η οποία έπρεπε να φέρει ειδική αιτιολογία ως προς τη συνδρομή μιας εκ των δύο προϋποθέσεων του άρθρου 30 παρ. 6 του ν. 3907/2011, δηλαδή είτε ότι ο αντιλέγων αρνείται να συνεργασθεί, είτε ότι καθυστερεί η λήψη των αναγκαίων εγγράφων από τρίτες χώρες, οπότε θα δικαιολογείτο η παράταση της κράτησής του για τρεις επιπλέον μήνες, ενώ η απαιτούμενη ειδική αιτιολογία... δεν προκύπτει ούτε από τα στοιχεία του φακέλου... Δεν είναι νόμιμη η παράταση της κράτησης».*

9 Αυτόματη επιβολή κράτησης σε νεοεισερχόμενους πολίτες τρίτων χωρών στα νησιά του Βορειανατολικού Αιγαίου με κριτήριο την εθνικότητα (pilot project)

Αντιστοίχως, εξαιτίας της εφαρμογής της Κοινής Δήλωσης ΕΕ-Τουρκίας και της πίεσης για την αύξηση του αριθμού των επανεισδοχών,[38] ένα λεγόμενο «πιλοτικό πρόγραμμα» διαχείρισης των νεοαφιχθέντων πολιτών τρίτων χωρών εφαρμόζεται, ήδη από το 2017 και κατά τη διάρκεια του 2018, στη Λέσβο και την Κω και έως ένα βαθμό στη Λέρο. Σύμφωνα με αυτό, οι μόνοι άντρες, πολίτες τρίτων χωρών, οι οποίοι ανήκουν σε εθνικότητες με χαμηλά ποσοστά αναγνώρισης καθεστώτος διεθνούς προστασίας, τίθενται αυτομάτως κατά την άφιξή τους υπό κράτηση, **προκειμένου το σύνολο της διαδικασίας εξέτασης του αιτήματος ασύλου να λάβει χώρα υπό κράτηση,** και σε περίπτωση απόρριψης του αιτήματος ασύλου/μη άσκησης ή απόρριψης ενδίκων μέσων να επιστραφούν στην Τουρκία. Στην Λέσβο η πρακτική αυτή εφαρμόζεται για τους πολίτες τρίτων χωρών οι οποίοι ανήκουν σε εθνικότητες με ποσοστό αναγνώρισης κάτω του 25% ενώ στην Κω το σχετικό ποσοστό είναι στο 33%, εφαρμοζόμενη εις βάρος προσώπων που ανήκουν σε ακόμη περισσότερες εθνικότητες.[39]

Η πρακτική αυτή γεννά σοβαρά ζητήματα τήρησης βασικών εγγυήσεων υπό το πρίσμα της αρχής της μη διάκρισης, όπως αυτή κατοχυρώνεται στο διεθνές δίκαιο, συμπεριλαμβανομένης της Σύμβασης της Γενεύης, και ιδίως της υποχρέωσης σύμφωνα με το εθνικό και διεθνές δίκαιο της επιβολής μέτρου κράτησης βάσει εξατομικευμένης εκτίμησης της κάθε περίπτωσης και όχι στο πλαίσιο μιας γενικής πρακτικής. Όπως υπογραμμίζει η Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του ΟΗΕ «η απόφαση [κράτησης] οφείλει να λαμβάνει υπόψη τις περιστάσεις της κάθε υπόθεσης και δεν θα πρέπει να βασίζεται σε έναν υποχρεωτικό κανόνα για μια ευρεία κατηγορία».[40]

Επιπλέον, η εφαρμογή του λεγόμενου pilot project, στη πράξη δυσχεραίνει σημαντικά τον εντοπισμό ενδεχόμενης ευαλωτότητας, π.χ. στην Κω οι νεοαφιχθέντες κρατούμενοι δεν

---

[38] EU Commission, EU-TURKEY STATEMENT - Two years on, April 2018, https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/20180314_eu-turkey-two-years-on_en.pdf, "More progress on returns to Turkey needed: The pace of returns to Turkey from the Greek islands under the Statement remains very slow, with only 2,164 migrants returned since March 2016. Significant additional efforts are still needed to reduce the backlog of asylum applications, address the insufficient pre-return processing and detention capacity in Greece to improve returns".

[39] Εξαιτίας της πλήρους απουσίας ιατρικών υπηρεσιών στο ΠΡΟΚΕΚΑ Λέσβου από τον Οκτώβριο του 2018, υπήρξε προσωρινή διακοπή της εφαρμογής του pilot project, το οποίο επανεκκίνησε στις αρχές του 2019.

[40] UN Human Rights Committee (HRC), General comment no. 35, Article 9 (Liberty and security of person), 16 December 2014, CCPR/C/GC/35, § 18.

τυγχάνουν ψυχοκοινωνικής εκτίμησης, κατά παράκαμψη των προβλεπόμενων διαδικασιών υποδοχής και ταυτοποίησης. Για το λόγο αυτό, σημαντικές διαδικαστικές εγγυήσεις που προβλέπονται από την κείμενη νομοθεσία τίθενται σε αμφισβήτηση και επιπλέον καθίσταται δυσχερής, και σε ορισμένες περιπτώσεις αδύνατη, η άσκηση δικαιωμάτων των κρατουμένων, όπως η πρόσβαση σε δικηγόρο, η δυνατότητα προετοιμασίας πριν τη συνέντευξη του ασύλου κτλ.

» Πολίτης Καμερούν, τέθηκε αυτομάτως υπό κράτηση αμέσως μετά την άφιξη του στη Λέσβο στο τέλος Μαρτίου του 2018, στο πλαίσιο της εφαρμογής του λεγόμενου "pilot project". Μετά τη διενέργεια ιατρικής/ψυχοκοινωνικής εκτίμησης (medical assessment) διαπιστώθηκε ότι δεν ανήκει σε ευάλωτη ομάδα. Μερικές ημέρες αργότερα, παραμένοντας κρατούμενος, κατεγράφη το αίτημα ασύλου του και έλαβε χώρα η προσωπική του συνέντευξη. Παρέμεινε κρατούμενος για διάστημα τριών μηνών, χωρίς κατά το διάστημα αυτό να εκδοθεί απόφαση επί του αιτήματος ασύλου του και τελικά αφέθηκε ελεύθερος στο τέλος Ιουνίου 2018, εξαιτίας της παρέλευσης του ανώτατου χρονικού διαστήματος κράτησης αιτούντος άσυλο. Τον Αύγουστο του 2018, μετά από νέα επανεξέταση, ταυτοποιήθηκε ως ευάλωτος και με απόφαση της Υπηρεσίας Ασύλου, τον Σεπτέμβριο του 2018, η εξέταση του αιτήματος διεθνούς προστασίας παραπέμφθηκε στην κανονική διαδικασία. Τον Οκτώβριο του 2018 αναγνωρίστηκε ως πρόσφυγας.

10 Συνθήκες κράτησης

Η κράτηση πολιτών τρίτων χωρών, συμπεριλαμβανομένων αιτούντων άσυλο, σε απολύτως ακατάλληλες συνθήκες, αποτελεί ένα πολλαπλώς διαπιστωμένο πρόβλημα, σύμφυτο με την ίδια την πρακτική της διοικητικής κράτησης στην Ελλάδα. Παρά τις επαναλαμβανόμενες καταδικαστικές αποφάσεις, μεταξύ άλλων, του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) και τις συστάσεις ανεξάρτητων οργάνων παρακολούθησης του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου, **οι συνθήκες κράτησης στις οποίες εκτίθενται οι πολίτες τρίτων χωρών, εξακολουθούν να παραβιάζουν θεμελιώδη δικαιώματά τους και να συνιστούν σε πολλές περιπτώσεις έκθεση σε εξευτελιστική και ταπεινωτική μεταχείριση.**

α. Αστυνομικά κρατητήρια

Τα ευρήματα του ΕΣΠ κατά τη διάρκεια του 2018 καταδεικνύουν ότι τα εξ ορισμού ακατάλληλα αστυνομικά κρατητήρια σε αστυνομικά τμήματα και αστυνομικές διευθύνσεις συνεχίζουν να χρησιμοποιούνται για την παρατεταμένη, σε ορισμένες περιπτώσεις πολύμηνη, κράτηση πολιτών τρίτων χωρών.

Μεταξύ άλλων, ιδιαίτερη αναφορά πρέπει να γίνει στο γεγονός ότι στη Σάμο, Χίο, Ρόδο και Λέρο, όπου, εξαιτίας της εφαρμογής της Κοινής Δήλωσης ΕΕ- Τουρκίας, οι αιτούντες άσυλο στους οποίους επιδίδεται δευτεροβάθμια απορριπτική απόφαση τίθενται αυτομάτως υπό κράτηση (ό.π.), δεν υπάρχει προαναχωρησιακό κέντρο κράτησης και συνεπώς αυτοί κρατούνται σε εξ ορισμού ακατάλληλους χώρους, στα αστυνομικά κρατητήρια των νησιών αυτών.

Επιπλέον, ιδιαίτερη αναφορά θα πρέπει αντιστοίχως να γίνει στη συστηματική χρήση των κρατητηρίων της Διεύθυνσης Αλλοδαπών Θεσσαλονίκης (Μεταγωγών) για την παρατεταμένη και πολύμηνη κράτηση ενός σταθερά υψηλού αριθμού πολιτών τρίτων χωρών, συμπεριλαμβανομένων αιτούντων άσυλο, παρά την απόλυτη ακαταλληλότητά του, καθώς ο χώρος κράτησης στεγάζεται σε κτίριο ιδιοκτησίας ιδιώτη το οποίο προοριζόταν για αποθηκευτικός χώρος εργοστασιακής μονάδας,[41] χωρίς, μεταξύ άλλων, να διαθέτει χώρο προαυλισμού.

Το 2018, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) διαπίστωσε εκ νέου παραβίαση του άρθρου 3 ΕΣΔΑ (απάνθρωπη, εξευτελιστική και ταπεινωτική μεταχείριση) εξαιτίας των συνθηκών κράτησης σε αστυνομικό τμήμα στην Ελλάδα, υπογραμμίζοντας ότι «[π]έρα από τις ειδικές ελλείψεις που χαρακτήριζαν την κράτηση των προσφευγόντων σε καθεμιά από τις παραπάνω υποθέσεις, και ιδίως το πρόβλημα του υπερπληθυσμού, την αδυναμία προαυλισμού, τις κακές συνθήκες υγιεινής και την κακή ποιότητα του φαγητού, το Δικαστήριο βάσισε τη διαπίστωσή του περί παραβίασης του άρθρου 3 στη φύση των αστυνομικών κρατητηρίων αυτή καθ' εαυτήν, καθώς τα κρατητήρια αυτά προορίζονται για βραχυχρόνια κράτηση προσώπων».[42]

Το ΕΣΠ, κατά τη διάρκεια του 2018, επισκέφθηκε περισσότερους από 25 διαφορετικούς χώρους αστυνομικών κρατητηρίων.[43] Οι χώροι ήταν απολύτως ακατάλληλοι για την κράτηση πλέον των 24 ωρών, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Πρό-

[41] Συνήγορος του Πολίτη, Εθνικός Μηχανισμός Πρόληψης των Βασανιστηρίων & της Κακομεταχείρισης - Ετήσια Ειδική Έκθεση OPCAT 2017, https://www.synigoros.gr/resources/docs/opcat_2017_gr.pdf, σελ. 46.

[42] ΕΔΔΑ, S.Z. κατά Ελλάδας, αριθμός προσφυγής 66702/13, 21 Ιουνίου 2018, § 40.

[43] Μεταξύ αυτών, κρατητήρια σε Αστυνομικά Τμήματα Αεροδρομίου Αθηνών, Αγ. Παντελεήμονα, Πατησίων, Αχαρνών, Ελευσίνας, Ηλιούπολης, Χολαργού, Νέου Ηρακλείου, Παγκρατίου, Νίκαιας, Κυψέλης, Συντάγματος, Χαϊδαρίου, Καλλιθέας, Πειραιά, Ρέντη, Κάτω Αχαΐας, Λέσβου, Ρόδου και αστυνομικά κρατητήρια Διεύθυνσης Αλλοδαπών Θεσσαλονίκης (Μεταγωγών), Σάμου και Χίου, Τμήμα Διαχείρισης Μετανάστευσης Θεσσαλονίκης, Τμήμα Διαχείρισης Μετανάστευσης Αγίου Αθανασίου, Τμήμα Διαχείρισης Μετανάστευσης Θέρμης.

ληψη των Βασανιστηρίων (CPT).[44] Κατά κανόνα, στους χώρους αυτούς μεταξύ άλλων: δεν υπάρχει χώρος προαυλισμού και οι κρατούμενοι δεν προαυλίζονται ποτέ,[45] οι πολίτες τρίτων χωρών (διοικητικά) κρατούμενοι κρατούνται από κοινού με ποινικούς κρατουμένους, ο φυσικός φωτισμός και ο αερισμός είναι περιορισμένος και οι συνθήκες υγιεινής κακές, δεν επιτρέπεται η χρήση κινητού τηλεφώνου, δεν υπάρχει καμία απολύτως ψυχαγωγική δραστηριότητα, δεν παρέχονται ιατρικές υπηρεσίες, δεν υπάρχει κατάλληλος χώρος για επισκεπτήριο ή συνεργασία με δικηγόρο. **Στο τέλος του 2018, σχεδόν το 1/3 των διοικητικά κρατουμένων πολιτών τρίτων χωρών στην Ελλάδα παρέμεναν κρατούμενοι σε αστυνομικά κρατητήρια** (835 κρατούμενοι σε σύνολο 2933).[46]

Απόσπασμα Έκθεσης Αυτοψίας του Συνηγόρου του Πολίτη στις 18 Ιανουαρίου 2018 στο ΑΤ Παγκρατίου, σε συνέχεια αναφοράς του ΕΣΠ:[47]

«Την ημέρα της αυτοψίας στο ΑΤ κρατούνται συνολικά 8 άντρες, εκ των οποίων οι 3 ήταν αλλοδαποί διοικητικά κρατούμενοι προς επιστροφή και οι 5 υπόδικοι κρατούμενοι [....] Οι διοικητικά κρατούμενοι αλλοδαποί παραμένουν στο Τμήμα για χρονικό διάστημα 2 1/2 μηνών κατά μέσο όρο, σπανιότερα δε η παραμονή τους μπορεί να φθάσει τους 3 ή 4 μήνες. Δεν διαχωρίζονται από τους ποινικούς κρατούμενους, οι οποίοι κατά κανόνα παραμένουν στο κρατητήριο για μια ημέρα [...] Το Τμήμα διαθέτει ένα χώρο κρατητηρίων στο υπόγειο (ισόγειο στην πίσω όψη του κτηρίου), μέγιστης χωρητικότητας 15 ατόμων. Ο χώρος αυτός αποτελείται από 3 κελιά, χωρητικότητας 5 ατόμων το καθένα, τα οποία οδηγούν σε κοινό διάδρομο όπου υπάρχει καρτοτηλέφωνο, σύστημα θέρμανσης, κουμπί ειδοποίησης του Αξιωματικού Υπηρεσίας και κάμερα ασφαλείας για την επιτήρηση του κοινόχρηστου χώρου [...] Έγινε ελαιοχρωματισμός του χώρου προ 3-4 ετών. Οι κρατούμενοι κοιμούνται σε στρώματα, χωρίς σεντόνια, τοποθετημένα πάνω σε κτιστούς πάγκους και σκεπάζονται με κουβέρτες, οι οποίες σύμφωνα με τον διαχειριστή του Τμήματος πλένονται και απολυμαίνονται τακτικά. Σε περίπτωση πληρότητας των κελιών, δεν πληρούται η προδιαγραφή του ελάχιστου εμβαδού των 4 τ.μ. ανά άτομο σε κάθε κελί.

Στην είσοδο των κρατητηρίων υπάρχει χώρος επίσκεψης των κρατουμένων από τους δικηγόρους τους. Ο χώρος είναι χωρισμένος σε δύο, πολύ στενά τμήματα, χωρίς φυσικό φωτισμό και οι συνομιλητές πρέπει να στέκονται όρθιοι.

Ο κοινός διάδρομος των κρατητηρίων καταλήγει σε 2 χώρους ντουζ - τουαλέτας. Την ημέρα της αυτοψίας η μια τουαλέτα ήταν εκτός λειτουργίας και, κατά δήλωση του φύλακα, χρησιμοποιείται μόνο για να πίνουν οι κρατούμενοι νερό (βρύσης). Οι εν λόγω χώροι δεν

---

[44] CPT/Inf(2017)3, Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT), Immigration Detention.

[45] Στο ΑΤ Χίου υφίσταται χώρος προαυλισμού, ωστόσο ο χώρος αυτός είναι πολύ μικρός και ακατάλληλος για προαυλισμό και οι κρατούμενοι αναφέρουν ότι σε κάθε περίπτωση ο προαυλισμός τους διαρκεί πολύ περιορισμένο χρόνο και δεν είναι καθημερινός.

[46] AIDA, Report on Greece, Update 2018, υπό έκδοση.

[47] Συνήγορος του Πολίτη, 238807/7864/2018.

ήταν καθαροί, παρότι προ ολίγου τους είχε φροντίσει η καθαρίστρια. Ζεστό νερό υπάρχει συνεχώς διαθέσιμο [...]

Οι κρατούμενοι δεν έχουν δυνατότητα προαυλισμού, διότι το υπάρχον προαύλιο δεν κρίνεται ασφαλές, ούτε διαθέτουν κάποιο μέσο ψυχαγωγίας ή άλλης απασχόλησης».

β. Προαναχωρησιακά Κέντρα Κράτησης

Αντίστοιχα, οι συνθήκες που επικρατούν στα Προαναχωρησιακά Κέντρα Κράτησης (ΠΡΟΚΕΚΑ), παρά το γεγονός ότι τα κέντρα αυτά προορίζονται ειδικά για την κράτηση πολιτών τρίτων χωρών, σε πολλές περιπτώσεις δεν πληρούν βασικά πρότυπα. Σε κάθε περίπτωση, οι διαφορετικές εγκαταστάσεις που χρησιμοποιούνται για την κράτηση στα κέντρα αυτά (π.χ. κοντέινερ στην Αμυγδαλέζα, κοιτώνες από κοινού κράτησης σε πρώην στρατιωτικό κτήριο στην Κόρινθο) και οι διαφορετικοί κανόνες ανά κέντρο (π.χ. χρήση ή απαγόρευση χρήσης κινητών τηλεφώνων, δυνατότητα προαυλισμού καθ' όλη τη διάρκεια της ημέρας ή περιορισμός έως μη προαυλισμός), επιδρούν σημαντικά σε ό,τι αφορά τις παρεχόμενες συνθήκες κράτησης.

Έτσι, π.χ. αναφέρεται ότι σε ό,τι αφορά το ΠΡΟΚΕΚΑ Ταύρου (Πέτρου Ράλλη), η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων (CPT) έχει επανειλημμένα επισημάνει στις ελληνικές αρχές ότι, εξαιτίας του «σχεδιασμού του κέντρου το οποίο παραπέμπει σε σωφρονιστικό κατάστημα, είναι απολύτως ακατάλληλο για την παρατεταμένη κράτηση αλλοδαπών», ενώ επαναλαμβανόμενες εκθέσεις της Επιτροπής (ενδεικτικά 2014, 2016, 2017) υπογραμμίζουν ότι η κατάσταση στο κέντρο αυτό δεν έχει βελτιωθεί.[48] Όπως προκύπτει από τα ευρήματα του ΕΣΠ, οι διαπιστώσεις αυτές ισχύουν και για το έτος 2018, καθώς είναι η ίδια η διαρρύθμιση του κέντρου και οι χώροι κράτησης, κελιά αστυνομικού τύπου, με σιδερένιες μπάρες από το πάτωμα μέχρι το ταβάνι στη μια όψη, χωρισμένα σε πτέρυγες, που το καθιστούν απολύτως ακατάλληλο για παρατεταμένη κράτηση.

---

[48] CPT/Inf (2017) 25, Report to the Greek Government on the visits to Greece carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 13 to 18 April and 19 to 25 July 2016, § 56 «The CPT has stated in previous reports that the conditions of detention in Petrou Ralli [...] were totally inadequate for holding irregular migrants for short periods of time, let alone for weeks or months. The findings of the July 2016 visit indicate that the situation has not improved»; CPT/Inf (2016) 4, Report to the Greek Government on the visit to Greece carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 14 to 23 April 2015; CPT/Inf (2014) 26, Report to the Greek Government on the visit to Greece carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 4 to 16 April 2013, §§ 61 και 75, «The CPT also trusts that detention centres such as Petrou Ralli [...], with their totally inappropriate carceral design, will in future only be used for holding persons for short periods [...] Likewise, the conditions of detention at Petrou Ralli holding facility remained totally unsuitable for holding irregular migrants for prolonged periods»; CPT/Inf (2012) 1, Report to the Government of Greece on the visit to Greece carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 19 to 27 January 2011, § 13, «To begin with, the design of the special holding facilities in which irregular migrants are held does not conform to the standards put forward by the CPT as long ago as 1997 . The carceral design of new detention centres such as [...] Petrou Rali [...] are totally inappropriate – cells with floor to ceiling bars guaranteeing no privacy, and communication with staff usually taking place through the bars».

Στο ΠΡΟΚΕΚΑ της Αμυγδαλέζας, η σύσταση του Συνηγόρου του Πολίτη σύμφωνα με την οποία *«ο αριθμός των 8 ατόμων ανά κοντέινερ θα έπρεπε να μειωθεί στο μισό, για λόγους υγιεινής, καθώς οι χώροι δεν αερίζονται επαρκώς»*[49] δεν υλοποιήθηκε κατά τη διάρκεια του 2018. Οι κρατούμενοι συνεχίζουν να κρατούνται σε κοντέινερ των 8 ατόμων, όπου το κάθε κοντέινερ έχει δύο δωμάτια, περίπου 9 τ.μ. το καθένα με δύο κουκέτες[50] (συνολικά 4 άτομα), με αποτέλεσμα να μην εξασφαλίζεται επαρκής διαθέσιμος χώρος σε κάθε κρατούμενο. Επιπλέον, παρότι οι κρατούμενοι επωφελούνται από διευρυμένη δυνατότητα προαυλισμού και δυνατότητα χρήσης των κινητών τους τηλεφώνων, δεν προβλέπεται καμία ψυχαγωγική δραστηριότητα (με εξαίρεση ένα φιλέ του βόλεϊ σε ορισμένες πτέρυγες), δεν υπάρχει πρόσβαση σε τηλεόραση, ραδιόφωνο ή βιβλία, δεν υπάρχει κοινόχρηστος χώρος τραπεζαρίας/συνάθροισης, το προαύλιο είναι ακατάλληλο (χώρος περιφραγμένος με ψηλό φράκτη και χαλίκια)[51] ενώ οι κρατούμενοι συχνά αναφέρουν ελλείψεις σε είδη ατομικής υγιεινής, ρουχισμό, κακή ποιότητα φαγητού, παρουσία εντόμων στα κοντέινερ και δυσκολίες σε ό,τι αφορά την πρόσβαση σε γιατρό. Αντίστοιχα, προβληματικές είναι οι συνθήκες στις πτέρυγες που κρατούνται ασυνόδευτα παιδιά και οικογένειες, ενώ όπως αναφέρεται, τα κρατούμενα παιδιά δεν έχουν πρόσβαση στην παιδική χαρά που υπάρχει δίπλα σε αυτές τις πτέρυγες.

Παρομοίως, στο ΠΡΟΚΕΚΑ της Κορίνθου, η κράτηση λαμβάνει χώρα σε θαλάμους των 12 ατόμων (περίπου 35 τ.μ. ο καθένας με έξι διώροφα κρεβάτια) όπου διαμένουν 12 άτομα, σε ορισμένες δε περιπτώσεις αναφέρεται και μεγαλύτερος αριθμός κρατουμένων, χωρίς να εξασφαλίζεται ο απαιτούμενος διαθέσιμος χώρος ανά κρατούμενο, χωρίς απολύτως καμία συνθήκη ιδιωτικότητας, ενώ οι κρατούμενοι αναφέρουν ότι τα φώτα στους θαλάμους παραμένουν όλη τη νύχτα ανοιχτά. Αντίστοιχα, αναφέρονται ελλείψεις σε είδη ατομικής υγιεινής, απουσία ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων, χώρου συνάθροισης/φαγητού, δυσκολία ως προς την πρόσβαση σε γιατρό κτλ. ό.π.. Μέχρι σήμερα, οι ελληνικές αρχές δεν έχουν συμμορφωθεί με τη σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων (CPT), που περιλαμβάνεται ήδη στην Έκθεση του 2015, σύμφωνα με την οποία στο προαναχωρησιακό κέντρο κράτησης της Κορίνθου, *«οι κοιτώνες να φιλοξενούν όχι περισσότερα από τέσσερα άτομα και να είναι εξοπλισμένοι με τραπέζια και καρέκλες και κάθε άτομο [να] διαθέτει προσωπικό χώρο που κλειδώνει».*[52]

Στο ΠΡΟΚΕΚΑ Ξάνθης, κατά τη διάρκεια επισκέψεων του ΕΣΠ, κρατούμενοι έχουν μετα-

---

[49] Εθνικός Μηχανισμός Πρόληψης των Βασανιστηρίων & της Κακομεταχείρισης - Ετήσια Ειδική Έκθεση OPCAT 2017, σελ. 56.

[50] CPT/Inf (2014) 26 Report to the Greek Government on the visit to Greece carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 4 to 16 April 2013, § 68.

[51] CPT/Inf (2014) 26, ό.π., «Παρ' όλα αυτά το «έξω» σήμαινε να περιφέρονται στα χαλίκια ανάμεσα στα κοντέινερ ή σε μια ανοιχτή περιοχή από την είσοδο μέχρι τις εγκαταστάσεις, χωρίς μέσα ανάπαυσης, αθλητικές ή άλλες ψυχαγωγικές δραστηριότητες διαθέσιμες».

[52] CPT/Inf (2016) 4, Report to the Greek Government on the visit to Greece carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 14 to 23 April 2015, § 113.

ξύ άλλων αναφέρει χαλασμένες και σε κακή κατάσταση εγκαταστάσεις υγιεινής (π.χ. τον Μάρτιο του 2018, αναφέρθηκε ότι από τις 12 τουαλέτες σε κάθε κοιτώνα, μόνο οι δύο λειτουργούσαν), έλλειψη ζεστού νερού, ειδών ατομικής υγιεινής, βρώμικα στρώματα και κλινοσκεπάσματα, έντονο κνησμό ως αποτέλεσμα των συνθηκών υγιεινής, έλλειψη ρούχων και παπουτσιών (κρατούμενοι φορούσαν σαγιονάρες κατά τη διάρκεια του χειμώνα). Αντίστοιχα, κρατούμενοι στο ΠΡΟΚΕΚΑ Παρανεστίου Δράμας αναφέρουν μεταξύ άλλων ελλείψεις σε είδη ρουχισμού και υποδημάτων, κακή ποιότητα και ανεπαρκή ποσότητα φαγητού και περιορισμένη πρόσβαση σε ιατρικές υπηρεσίες.

Στο ΠΡΟΚΕΚΑ Φυλακίου, οι κρατούμενοι παραμένουν σε κοιτώνες των 60-70 ατόμων, ενώ ο προαυλισμός είναι εξαιρετικά περιορισμένος (μια με δύο φορές την εβδομάδα για διάστημα περίπου 20'-30') και συχνά επικρατούν συνθήκες συνωστισμού. Μέχρι και τον Νοέμβριο του 2018 δεν υπήρχε τεχνητός φωτισμός, με αποτέλεσμα μετά τη δύση του ηλίου οι κρατούμενοι να παραμένουν σε σκοτεινούς κοιτώνες. Ταυτόχρονα αναφέρεται ότι οι κρατούμενοι πρέπει να αγοράσουν με δικά τους έξοδα τα είδη ατομικής υγιεινής, δεν υπάρχει επαρκές ζεστό νερό και η θέρμανση είναι απολύτως ανεπαρκής.

Σε ό,τι αφορά το ΠΡΟΚΕΚΑ Μόριας (Λέσβος), η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων (CPT), σε συνέχεια της πλέον πρόσφατης επίσκεψής της τον Απρίλιο του 2018, είχε επισημάνει ότι *«οι συνθήκες κράτησης παραμένουν πολύ άσχημες στο κέντρο της Μόριας [...] οι [κρατούμενοι] παραμένουν κλειδωμένοι για περίπου 22 ώρες την ημέρα»*.[53] Τα ευρήματα του ΕΣΠ επιβεβαιώνουν ότι οι διαπιστώσεις της Επιτροπής δεν έχουν διαφοροποιηθεί κατά τη διάρκεια του 2018. Οι κρατούμενοι προαυλίζονται μια με δύο ώρες την ημέρα, ενώ τις υπόλοιπες ημέρες παραμένουν στα κοντέινερ όπου δεν διασφαλίζεται ο αναγκαίος διαθέσιμος χώρος ανά κρατούμενο, έχουν περιορισμένη πρόσβαση στα κινητά τους τηλέφωνα (δύο ημέρες την εβδομάδα) και αναφέρονται δερματικές ασθένειες (ψώρα) που συνδέονται με τις συνθήκες κράτησης.

Τέλος, αν και στο ΠΡΟΚΕΚΑ της Κω σε αντίθεση με το ΠΡΟΚΕΚΑ της Λέσβου, οι κρατούμενοι απολαμβάνουν διευρυμένο προαυλισμό και επιτρέπεται η χρήση κινητών τηλεφώνων, αναφέρονται ελλείψεις στα είδη ατομικής υγιεινής, κακή ποιότητα φαγητού, περιορισμένη πρόσβαση σε γιατρό και απουσία ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων, τηλεόρασης, ραδιοφώνου και χώρου συνάθροισης/εστίασης, τα οποία είναι εξόχως προβληματικά, ιδίως λαμβάνοντας υπόψη ότι οι κρατούμενοι παραμένουν για σημαντικά χρονικά διαστήματα κρατούμενοι εκεί, πχ. κατά τη διάρκεια του 2018 στο ΠΡΟΚΕΚΑ της Κω ορισμένοι από τους κρατούμενους παρέμεναν υπό κράτηση για διάστημα ενός έτους.[54]

---

[53] CPT/Inf (2018) 20, Preliminary observations made by the delegation of the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) which visited Greece from 10 to 19 April 2018, § 16.

[54] Βλ. ενδεικτικά CPT/Inf(2017)3, Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT), Immigration Detention, Μάρτιος 2017, https://rm.coe.int/16806fbf12, «Οι κρατούμενοι στα κέντρα κράτησης πρέπει να έχουν πρόσβαση σε ένα δωμάτιο αναψυχής (day room), σε ραδιόφωνο/τηλεόραση και εφημερίδες/περιοδικά καθώς επίσης και σε άλλα κατάλληλα μέσα ψυχαγωγίας (π.χ. επιτραπέζια, πινγκ-

Παροχή Ιατρικών Υπηρεσιών στα ΠΡΟΚΕΚΑ

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων, σε συνέχεια της πιο πρόσφατης επίσκεψης της στην Ελλάδα (Απρίλιος 2018), ανέφερε ότι *«όσον αφορά την παροχή υγειονομικής περίθαλψης στα προαναχωρησιακά κέντρα [...] που επισκέφθηκε, η αντιπροσωπεία διαπίστωσε ότι οι διαθέσιμοι πόροι είναι εντελώς ανεπαρκείς σε σύγκριση με τις παρατηρούμενες ανάγκες. Ο αριθμός του προσωπικού υγειονομικής περίθαλψης σε καθένα από τα κέντρα είναι ανεπαρκής. Σε ορισμένα κέντρα, δεν υπάρχει γιατρός και ακόμη και ο πιο βασικός ιατρικός εξοπλισμός λείπει. Υπάρχει επίσης πλήρης έλλειψη συστηματικής ιατρικής εξέτασης των νέων αφίξεων (medical screening), συμπεριλαμβανομένου του εντοπισμού (screening) μεταδοτικών νόσων ή ευαλωτότητας. Εν ολίγοις, δεν πληρούνται ακόμη και οι πιο βασικές ανάγκες υγειονομικής περίθαλψης των κρατουμένων»*.

Τα ευρήματα του ΕΣΠ καταδεικνύουν ότι η κατάσταση δεν είχε σημαντικά βελτιωθεί το δεύτερο εξάμηνο του 2018. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι, όπως προκύπτει από τα στοιχεία της ΑΕΜΥ ΑΕ,[55] του φορέα δηλαδή στον οποίο έχει ανατεθεί η παροχή ιατρικών υπηρεσιών στα ΠΡΟΚΕΚΑ, και ανεξαρτήτως του ζητήματος εάν οι προκηρυχθείσες θέσεις ιατρικού προσωπικού από την ΑΕΜΥ ανταποκρίνονται στις ανάγκες του αριθμού των κρατουμένων στο ΠΡΟΚΕΚΑ, **στο τέλος Δεκεμβρίου 2018, από τις 20 θέσεις γιατρών που είχαν προκηρυχθεί, καλύπτονταν οι 9, ενώ στα ΠΡΟΚΕΚΑ Παρανεστίου Δράμας, Λέσβου και Κω από τις συνολικά 2 θέσεις στα ΠΡΟΚΕΚΑ που είχαν προκηρυχθεί δεν καλυπτόταν καμία**. Αντίστοιχα, από τις 11 θέσεις ψυχιάτρων που είχαν προκηρυχθεί, κατά τη διάρκεια του 2018 καλύφθηκαν μόλις οι 2, ενώ καμία θέση ψυχιάτρου δεν ήταν στελεχωμένη στο τέλος του 2018.

Ελλείψεις παρατηρούνται επιπλέον και σε ό,τι αφορά την παροχή των υπηρεσιών διερμηνείας που συνδράμουν το ιατρικό προσωπικό, με αποτέλεσμα σε κάποια κέντρα να μην παρέχεται καν διερμηνεία σε γλώσσες που κατανοεί ένα σημαντικό μέρος του πληθυσμού των κρατουμένων και η πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας να καθίσταται ακόμη πιο δύσκολη. Έτσι, από το σύνολο των 29 θέσεων διερμηνείας που είχαν προκηρυχθεί, στο τέλος του 2018 καλύπτονταν οι 11. Στο ΠΡΟΚΕΚΑ Ταύρου, Κορίνθου, Δράμας και Λέσβου υπάρχει διερμηνέας μόνο αραβικών και στο ΠΡΟΚΕΚΑ της Κω μόνο φαρσί, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΑΕΜΥ.

πονγκ, αθλήματα), σε βιβλιοθήκη και σε έναν χώρο προσευχής. Όλοι οι χώροι πολλαπλής χρήσης θα πρέπει να είναι εξοπλισμένοι με τραπέζια και καρέκλες ανάλογο με τον αριθμό των κρατουμένων [...] Όσο μεγαλύτερη είναι η περίοδος κατά την οποία κάποιος κρατείται, τόσο πιο ανεπτυγμένες θα πρέπει να είναι οι δραστηριότητες που του προσφέρονται. Οι δραστηριότητες [αυτές] μπορούν να περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, μαθήματα γλώσσας, μαθήματα πληροφορικής/ηλεκτρονικών υπολογιστών».

[55] AIDA, Report on Greece, Update 2018, υπό έκδοση.

Προ.Κε.Κ.Α.	Ιατροί		Ψυχίατροι		Νοσηλευτές		Διερμηνείς	
	Θέσεις που προκηρύχθηκαν	Υφιστάμενο προσωπικό 31.12.2018	Θέσεις που προκηρύχθηκαν	Υφιστάμενο προσωπικό 31.12.2018	Θέσεις που προκηρύχθηκαν	Υφιστάμενο προσωπικό 31.12.2018	Θέσεις που προκηρύχθηκαν	Υφιστάμενο προσωπικό 31.12.2018
Αμυγδαλέζας	4	3	1	0	5	3	4	2
Ταύρου	2	2	1	0	5	3	3	1
Κορίνθου	2	1	1	0	5	5	4	1
Δράμας	2	0	1	0	5	5	3	1
Ξάνθης	2	1	1	0	5	5	3	2
Ορεστιάδας	2	2	1	0	5	5	3	2
Λέσβου	2	0	1	0	5	0	3	1
Κω	2	0	1	0	5	3	3	1
Σύνολο	**18**	**9**	**8**	**0**	**40**	**29**	**26**	**11**

Προ.Κε.Κ.Α.	Ψυχολόγοι		Κοινωνικοί Λειτουργοί		Επισκέπτες Υγείας		ΤΕ Διοικητικού	
	Θέσεις που προκηρύχθηκαν	Υφιστάμενο προσωπικό 31.12.2018	Θέσεις που προκηρύχθηκαν	Υφιστάμενο προσωπικό 31.12.2018	Θέσεις που προκηρύχθηκαν	Υφιστάμενο προσωπικό 31.12.2018	Θέσεις που προκηρύχθηκαν	Υφιστάμενο προσωπικό 31.12.2018
Αμυγδαλέζας	2	2	2	2	1	1	1	0
Ταύρου	1	1	1	1	1	1	1	1
Κορίνθου	2	2	2	2	1	0	1	1
Δράμας	1	0	1	0	1	0	1	1
Ξάνθης	1	0	1	1	1	0	1	1
Ορεστιάδας	1	1	1	1	1	0	1	1
Λέσβου	1	1	1	1	1	0	1	1
Κω	1	1	1	1	1	0	1	0
Σύνολο	**10**	**8**	**10**	**9**	**8**	**2**	**8**	**6**

Προ.Κε.Κ.Α.	Αμυγδαλέζας	Ταύρου	Κορίνθου	Δράμας
Διερμηνείς την 31.12.2018	1 αραβικά - 1 φαρσί	1 αραβικά	1 αραβικά	1 αραβικά
Προ.Κε.Κ.Α.	**Ξάνθης**	**Ορεστιάδας**	**Λέσβου**	**Κω**
Διερμηνείς την 31.12.2018	1 αραβικά - 1 παστού	1 αραβικά 1 νταρί	1 αραβικά	1 φαρσι
ΣΥΝΟΛΟ: 11				

ΠΗΓΗ: AIDA, Report on Greece, Update 2018, υπό έκδοση.

11 Δικαστικός Έλεγχος της Κράτησης

Το δικαίωμα δικαστικής προστασίας των πολιτών τρίτων χωρών που παραμένουν υπό διοικητική κράτηση αποτελεί ένα θεμελιώδες δικαίωμα που κατοχυρώνεται μεταξύ άλλων από το Σύνταγμα της Ελλάδας και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου. Η άσκηση του δικαιώματος των κρατουμένων σε δικαστική προστασία, προκειμένου να αμφισβητήσουν την κράτησή τους, υπονομεύεται σημαντικά από το γεγονός ότι εξαιτίας της απουσίας διερμηνέων κατά την επίδοση των αποφάσεων κράτησης, οι κρατούμενοι δεν γνωρίζουν τους λόγους για τους οποίους κρατούνται και τη δυνατότητα τους να προσφύγουν ενώπιον Δικαστηρίου, ενώ η απουσία δωρεάν νομικής συνδρομής και η αναποτελεσματικότητα του ίδιου του παρεχόμενου από την εθνική νομοθεσία ένδικου μέσου (Αντιρρήσεις κατά Κράτησης) είναι εξίσου σημαντικοί παράγοντες.

Η απουσία συστήματος παροχής δωρεάν νομικής συνδρομής σε κρατούμενους για την αμφισβήτηση της απόφασης κράτησης, δεν αντιμετωπίστηκε ούτε το 2018, παρότι αυτή ρητά προβλέπεται από την κοινοτική νομοθεσία και συνιστά υποχρέωση των ελληνικών αρχών, με αποτέλεσμα για την πλειονότητα των κρατουμένων η άσκηση του δικαιώματός τους στη δικαστική προστασία να είναι πρακτικά αδύνατη.

Επιπλέον, η αποτελεσματικότητα του ένδικου μέσου, **υπονομεύεται σοβαρά από συστημικά προβλήματα και πρακτικές που παρατηρούνται και το 2018.**

Έτσι, παρά το γεγονός ότι η ελληνική νομοθεσία, μετά από τροποποίηση της το 2010,[56] ρητά πλέον προβλέπει ότι στο πλαίσιο των Αντιρρήσεων κατά Κράτησης ελέγχονται και οι όροι της νομιμότητας της κράτησης, και όχι μόνο το ζήτημα του κίνδυνου διαφυγής/επικινδυνότητα για τη δημόσια τάξη, ένας αριθμός καταδικαστικών αποφάσεων του ΕΔΔΑ υπογραμμίζουν ότι *«ο προσφεύγων δεν έτυχε εξέτασης της νομιμότητας της κράτησής του σε επαρκή βαθμό που να αντανακλά τις δυνατότητες που προσφέρει η διάταξη του άρθρου 76 παρ. 5 μετά την τροποποίησή της»*.[57] Οι αποφάσεις αυτές καταδεικνύουν ότι **η**

[56] Ν. 3900/2010, ΦΕΚ Α' 213/17-12-2010.

[57] ΕΔΔΑ, S.Z. κατά Ελλάδας, αριθμός προσφυγής 66702/13, 21 Ιουνίου 2018, § 40; μετά την τροποποίηση της εθνικής νομοθεσίας το 2010, το ΕΔΔΑ έχει διαπιστώσει παραβίαση του άρθρου 5(4) ΕΣΔΑ - ανεπαρκής έλεγχος των όρων της νομιμότητας της κράτησης, επιπλέον στις υποθέσεις R.T. κατά Ελλάδας, αριθμός προσφυγής 5124/11, 11 Φεβρουαρίου 2016; Mahammad και λοιποί κατά Ελλάδας, αριθμός προσφυγής 48352/12, 15 Ιανουαρίου 2015; MD κατά Ελλάδας, αριθμός προσφυγής 60622/11, 13 Νοεμβρίου 2014; Housein κατά Ελλάδας, αριθμός προσφυγής 71825/11, 24 Οκτωβρίου 2013. Στην υπόθεση F.H. κατά Ελλάδας, αριθμός προσφυγής 78456/11, 31 Ιουλίου 2014, το Δικαστήριο διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου 3 σε συνδυασμό με το άρθρο 13 ΕΣΔΑ εξαιτίας της έλλειψης αποτελεσματικού ένδικου μέσου για των έλεγχο των συνθηκών κράτησης.

διασφάλιση ενός αποτελεσματικού ένδικου μέσου για την αμφισβήτηση της κράτησης δεν είναι μόνο ζήτημα νομοθετικής πρόβλεψης αλλά ταυτοχρόνως και ζήτημα αποτελεσματικής εφαρμογής της εθνικής νομοθεσίας από τον εθνικό Δικαστή.

Κύρια ζητήματα τα οποία υπονομεύουν την αποτελεσματικότητα του ένδικου μέσου, μεταξύ άλλων, παραμένουν:

- Η κατ' ουσία **απουσία προφορικής κατ' αντιμωλία διαδικασίας** στο πλαίσιο των Αντιρρήσεων, καθώς η Διοίκηση κατά κανόνα δεν παρίσταται ενώπιον του Δικαστηρίου. Επιπλέον, κατά κανόνα η εξέταση του σχετικού ένδικου μέσου λαμβάνει χώρα χωρίς την φυσική παρουσία του κρατουμένου, παρότι το αντικείμενο της δίκης αφορά μέτρο στέρησης της ελευθερίας.

- Η **απουσία δεύτερου βαθμού εξέτασης**, στο πλαίσιο της οποίας μπορεί να ζητηθεί η επανεξέταση της αίτησης, αλλά και να διορθωθούν ενδεχόμενα νομικά σφάλματα της πρώτης απόφασης. Έτσι, παρατηρούνται αντιφατικές δικαστικές αποφάσεις επί των ίδιων νομικών ζητημάτων, οι οποίες δεν μπορούν να επανεξεταστούν, με αποτέλεσμα το ένδικο μέσο και η διαδικασία να χαρακτηρίζεται από απουσία νομικής ασφάλειας και προβλεψιμότητας ως προς την εφαρμογή των όρων της νομιμότητας της κράτησης. Παραμένει αναγκαία η πρόβλεψη ένδικου μέσου κατά της απόφασης επί των Αντιρρήσεων κατά κράτησης προς το σκοπό της ενοποίησης της νομολογίας και συνακολούθως της διοικητικής πρακτικής.

» Όπως προαναφέρθηκε, σε περίπτωση σημαντικών καθυστερήσεων της διαδικασίας ασύλου, χωρίς υπαιτιότητα του κρατουμένου, το αρμόδιο Δικαστήριο λαμβάνοντας υπόψη ότι η συζήτηση της προσφυγής του αντιλέγοντος στο δεύτερο βαθμό θα λάβει χώρα μετά τη λήξη του ανώτατου χρόνου κράτησης αιτούντος άσυλο έκρινε ότι *«η κράτηση του δεν είναι αναγκαία, καθώς δεν εξυπηρετεί κανέναν από τους περιοριστικά αναφερόμενους στο νόμο σκοπούς»*, Απόφαση 407/2018 Διοικητικό Πρωτοδικείο Καβάλας. Ωστόσο, σε αντίστοιχη περίπτωση κρατούμενου αιτούντος άσυλο, που η εξέταση της προσφυγής του είχε προσδιοριστεί σε χρόνο μετά τη λήξη του ανώτατου χρόνου κράτησης αιτούντος άσυλο (4 μήνες αργότερα), το αρμόδιο Δικαστήριο (Διοικητικό Πρωτοδικείο Καβάλας), με διαφορετική σύνθεση, απέρριψε τις Αντιρρήσεις με τις οποίες προβαλλόταν ο λόγος αυτός, αναφέροντας ότι *«η κράτηση του αντιλέγοντος αποφασίστηκε στο πλαίσιο της διαδικασίας απέλασής του, υφίσταται νόμιμος λόγος για την επιβολή αυτής (άρθρο 46 παρ. 2 εδ. Γ' του ν. 4375/2016) και δεν ξεπερνά κατά την κρίση του Δικαστηρίου, τον εύλογο χρόνο ενόψει του επιδιωκόμενου σκοπού (βλ. ΕΔΔΑ, Saadi ό.π., παρ. 74), δεδομένου ότι κινήθηκαν άμεσα όλες οι διαδικασίες για την εξέταση του υποβληθέντος αιτήματος ασύλου, έχει ήδη εκδοθεί η πρωτοβάθμια απορριπτική απόφαση και εκκρεμεί η συζήτηση σε δεύτερο βαθμό, κατόπιν άσκησης προσφυγής κατά της ανωτέρω απόφασης»*, Απόφαση 119/2018, Διοικητικό Πρωτοδικείο Καβάλας.

» Περίπτωση κρατουμένου εν όψει επιστροφής, του οποίου η κράτηση παρατάθηκε μετά το αρχικό εξάμηνο, χωρίς να συντρέχουν οι νόμιμες προϋποθέσεις, όπως αυτές προβλέπονται στο άρθρο 30 (6) ν. 3907/2011 (ό.π.). Σύμφωνα με το αρμόδιο Δικαστή-

ριο «[μ]*ε την … 2018 αποφασίστηκε εκ νέου η παράταση της κράτησής του… η οποία έπρεπε να φέρει ειδική αιτιολογία ως προς τη συνδρομή μιας εκ των δύο προϋποθέσεων του άρθρου 30 παρ. 6 του ν. 3907/2011, δηλαδή, είτε ότι ο αντιλέγων αρνείται να συνεργασθεί είτε ότι β) καθυστερεί η λήψη των αναγκαίων εγγράφων από τρίτες χώρες, οπότε θα δικαιολογείτο η παράταση της κράτησής του για τρεις επιπλέον μήνες, ενώ η απαιτούμενη ειδική αιτιολογία… δεν προκύπτει ούτε από τα στοιχεία του φακέλου… Δεν είναι νόμιμη η παράταση της κράτησης*», Απόφαση ΑΡ 164/2018 Διοικητικό Πρωτοδικείου Ρόδου. Ωστόσο, σε αντίστοιχη περίπτωση παράτασης της κράτησης μετά το εξάμηνο, χωρίς επίσης να συντρέχουν οι περιοριστικά αναφερόμενες προϋποθέσεις του άρθρου 30 (6) ν. 3907/2011 και χωρίς η απόφαση να εμπεριέχει την απαιτούμενη αιτιολογία περί της συνδρομής των προϋποθέσεων αυτών, με την υπ' αρίθμ. 143/2018 Απόφαση του Διοικητικού Πρωτοδικείου Ρόδου, απορρίφθηκε ο σχετικός ισχυρισμός με την αιτιολογία ότι «*από το άρθρο 30 παρ. 6 του ν. 3907/2011, προβλέπεται η δυνατότητα παράτασης της κράτησης του υπηκόου τρίτης χώρας, η οποία δεν μπορεί να υπερβαίνει το ανώτατο χρονικό όριο των (18) μηνών, όριο το οποίο, αφενός δεν αντίκειται στη συνταγματική αρχή της αναλογικότητας, ούτε στις διατάξεις του άρθρου 5 της ΕΣΔΑ σχετικά με το χρόνο κράτησης, και αφετέρου δεν έχει εξαντληθεί εν προκειμένω*».

- Ο **μη έλεγχος των συνθηκών κράτησης**, καθώς ακόμη και σε περίπτωση που «*μία δέσμη ενδείξεων ή μη αποκρουόμενων τεκμηρίων, επαρκώς σοβαρών, ακριβών και συγκλινόντων*»[58] καταδεικνύουν την ακαταλληλότητα των συνθηκών κράτησης σε έναν συγκεκριμένο χώρο κράτησης και οι συνθήκες κράτησης περιγράφονται λεπτομερώς, οι σχετικοί ισχυρισμοί απορρίπτονται ως μη αποδεδειγμένοι ή αόριστοι.

» Απόρριψη Αντιρρήσεων πολίτη Συρίας, ο οποίος παρέμενε για διάστημα σχεδόν δύο μηνών κρατούμενος σε αστυνομικό κρατητήριο, χωρίς μεταξύ άλλων να προαυλιστεί ποτέ κατά το διάστημα αυτό. Ο σχετικός με τις συνθήκες κράτησης ισχυρισμός απορρίφθηκε, παρότι ο αντιλέγων αναλυτικά περιέγραφε τις συνθήκες κράτησής του και προσκόμιζε πληθώρα αξιόπιστων πηγών σχετικά με τις συνθήκες στα αστυνομικά κρατητήρια και την απόλυτη ακαταλληλότητά τους εξαιτίας της ίδια της φύσης τους για παρατεταμένη κράτηση, με την αιτιολογία ότι «οι δε ισχυρισμοί του περί ακαταλληλότητας των συνθηκών κράτησης στο αστυνομικό κρατητήριο […] δεν αποδεικνύονται», βλ. Απόφαση 170/2018 Διοικητικού Πρωτοδικείου Ρόδου.

- Η προτεραιοποίηση του ελέγχου της συνδρομής των όρων του «ύποπτου φυγής» έναντι των λοιπών όρων της νομιμότητας της κράτησης, η οποία οδηγεί στο νομικά άτοπο αποτέλεσμα να εγκρίνεται η συνέχιση μιας κράτησης, η οποία δεν πληροί τις λοιπές προϋποθέσεις του νόμου, με την αιτιολογία ότι ο αντιλέγων είναι ύποπτος φυγής ή η εξέταση των Αντιρρήσεων να εξαντλείται στο ζήτημα της συνδρομής ή όχι των όρων του υπόπτου φυγής, ενώ οι λοιποί όροι της νομιμότητας, η τήρηση της αρχής της αναλογικότητας, ενδεχόμενες ευαλωτότητες, το ζήτημα των συνθηκών κράτησης, να μην τυγχάνουν της

[58] Μεταξύ άλλων ΕΔΔΑ, Lica κατά Ελλάδας, αριθμός προσφυγής 74279/10, 17 Ιουλίου 2012, § 45.

δέουσας εξέτασης στο πλαίσιο της ένδικης διαφοράς.

» Απόρριψη Αντιρρήσεων ευάλωτου κρατουμένου, ο οποίος είχε νοσηλευτεί στο Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Αθηνών και προσκόμιζε ιατρική γνωμάτευση, σύμφωνα με την οποία παρουσιάζει αυτοκαταστροφική συμπεριφορά. Οι Αντιρρήσεις απορρίφθηκαν με την αιτιολογία ότι ο κρατούμενος είναι ύποπτος φυγής, καθώς, μεταξύ άλλων, *«ουδέποτε είχε αποκτήσει νόμιμο τίτλο διαμονής στην Ελλάδα [και] ο ανωτέρω διάδικος δεν συνδέεται με την Ελλάδα ούτε με σταθερούς οικογενειακούς δεσμούς ούτε εξάλλου με ισχυρούς εργασιακούς δεσμούς»*, χωρίς σε κανένα σημείο να εξεταστεί ο προβαλλόμενος ισχυρισμός ότι η συνέχιση του μέτρου της κράτησης είναι εξαιρετικά επαχθής λαμβάνοντας υπόψη την ευαλωτότητά του και συγκεκριμένα τα προβλήματα υγείας ψυχιατρικής φύσης, Απόφαση 1952/2018 Διοικητικό Πρωτοδικείο Πειραιά.

- **Η συστηματική επιβολή περιοριστικών όρων/εναλλακτικών μέτρων, σε περίπτωση αποδοχής των Αντιρρήσεων**. Με βάση τις υποθέσεις που έχει χειριστεί το ΕΣΠ, προκύπτει ότι, κατά κανόνα, οι αποφάσεις που κάνουν δεκτές τις Αντιρρήσεις κατά κράτησης, συστηματικά επιβάλλουν την υποχρέωση εμφάνισης του πρώην κρατουμένου ενώπιον αστυνομικής αρχής, σε ορισμένες περιπτώσεις ακόμη και καθημερινής, βλ. Απόφαση 262/2018 Διοικητικό Πρωτοδικείο Μυτιλήνης, *«Διατάσσει την άρση της κράτησης υπό τους κατωτέρω όρους α) να διαμένει στους χώρους του καταυλισμού του Κέντρου Φιλοξενίας Προσφύγων και Μεταναστών [...], β) να μην μετακινηθεί από τη Λέσβο, χωρίς έγκριση της Διεύθυνσης Αστυνομίας Λέσβου, γ) αρχής γενομένης από την επόμενη ημέρα της άρσης της κράτησής της, να εμφανίζεται καθημερινά σε ώρα που θα καθορίσει η Διεύθυνση Αστυνομίας Λέσβου, στην κατά τόπο αρμόδια αστυνομική Αρχή του τόπου διαμονής»*.

Σε ό,τι αφορά την πρακτική αυτή, θα πρέπει να επισημανθεί ότι η ίδια η επιβολή περιοριστικών όρων/εναλλακτικών μέτρων συνιστά έναν περιορισμό της ελευθερίας της κίνησης και συνακολούθως, ως τέτοιος, θα πρέπει να μην είναι δυσανάλογος, να μην επιβάλλεται επ' αόριστο, να παρέχεται ένα αποτελεσματικό ένδικο μέσο για την αμφισβήτησή του[59] και να λαμβάνεται υπόψη ότι η συστηματική και αδιάκριτη επιβολή περιοριστικών όρων/εναλλακτικών μέτρων, αποτελεί ένδειξη ότι το σύστημα είναι αυθαίρετο και αυτά δεν επιβάλλονται επί τη βάσει εξατομικευμένης αξιολόγησης, ανάλογα με την περίπτωση.[60]

Τέλος, και σε ό,τι αφορά τη διαδικασία του αυτεπάγγελτου δικαστικού ελέγχου των αποφάσεων κράτησης, ο οποίος αρχικά εισήχθη για τις αποφάσεις κράτησης εν όψει επιστροφής[61] και εν συνεχεία επεκτάθηκε και στις αποφάσεις κράτησης αιτούντων άσυλο,[62] κατά κανόνα ο σχετικός έλεγχος γίνεται με τρόπο στερεοτυπικό και αυτοματοποιημένο, με αποτέλεσμα οι κρατούμενοι στην πράξη να μην επωφελούνται από έναν ουσιαστικό επανέλεγχο των αποφάσεων κράτησής τους. Όπως, μεταξύ άλλων, καταδεικνύουν τα σχετικά

---

[59] UN General Assembly, Report of the Special Rapporteur on the human rights of migrants, François Crépeau, 2 April 2012, A/HRC/20/24, https://www.refworld.org/docid/502e0bb62.html.

[60] Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Κατευθυντήριες Οδηγίες για την Κράτηση των Αιτούντων Άσυλο, 2012, σελ. 43.

[61] Άρθρο 30(3) ν. 3907/2010.

[62] Άρθρο 46(5) ν. 4375/2016.

στατιστικά στοιχεία, στο πλαίσιο της διαδικασίας του αυτεπάγγελτου δικαστικού ελέγχου, ο έλεγχος της νομιμότητας της απόφασης κράτησης λαμβάνει χώρα με τρόπο αυτοματοποιημένο και παραμένει αναποτελεσματικός. Ενδεικτικά, αναφέρεται ότι, στο πλαίσιο αυτής της διαδικασίας, το 2017 δεν υπήρξε ούτε μια απόφαση κράτησης αιτούντος άσυλο η οποία να μην εγκρίθηκε από το Διοικητικό Πρωτοδικείο της Αθήνας,[63] ενώ, αντίστοιχα, το 2018, από το σύνολο των 1.359 αποφάσεων κράτησης που διαβιβάστηκαν προς έγκριση στο Διοικητικό Πρωτοδικείο της Αθήνας (επιστροφής και ασύλου), δεν εγκρίθηκε η συνέχιση της κράτησης για μόλις 4 περιπτώσεις αιτούντων άσυλο (ποσοστό 0.2%).[64]

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι η επιβολή του μέτρου της κράτησης σε πολίτες τρίτων χωρών και για τους σκοπούς της διαδικασίας ασύλου αλλά και για τους σκοπούς της απομάκρυνσης (απέλασης, επιστροφής, επανεισδοχής) παραμένει δομικό στοιχείο των ακολουθούμενων πρακτικών για τη διαχείριση της μετανάστευσης και του ασύλου στην Ελλάδα. Μετά από μια σύντομη περίοδο κατά τη διάρκεια του 2015, κατά την οποία η χρήση του μέτρου περιορίστηκε αρκετά, ο αριθμός κρατουμένων αυξήθηκε σημαντικά τα τελευταία χρόνια, ως συνέπεια, μεταξύ άλλων, και της εφαρμογής της Κοινής Δήλωσης ΕΕ-Τουρκίας. Αναδεικνύεται έτσι μια τάση, η οποία επιβεβαιώθηκε και το 2018, που υποδηλώνει ένα εξαιρετικά ανησυχητικό φαινόμενο.

Πέρα από τα προβλήματα που σχετίζονται με διοικητικές δυσλειτουργίες, όπως η αδυναμία ακώλυτης πρόσβασης στη διαδικασία ασύλου και οι καθυστερήσεις στην καταγραφή και εξέταση των αιτήσεων ασύλου κρατουμένων, η επιμονή στη χρήση του μέτρου της κράτησης, πολλές φορές κατά παράβαση της εθνικής νομοθεσίας, του διεθνούς πλαισίου και των προϋποθέσεων που αυτό προβλέπει, όπως καταδεικνύεται και από τις διαπιστώσεις του ΕΣΠ κατά τη διάρκεια του 2018, εγείρει σημαντικά ζητήματα σεβασμού θεμελιωδών δικαιοκρατικών εγγυήσεων κατά την επιβολή του μέτρου και ταυτόχρονα αποτελεί μια ένδειξη για τη χρήση του μέτρου με τρόπο τιμωρητικό, κατά παράβαση της ίδιας της φύσης της διοικητικής κράτησης, ως ένα διοικητικό μέτρο προς υλοποίηση δημόσιου σκοπού.

Η δε επιμονή της Διοίκησης στη χρήση ακατάλληλων χώρων κράτησης, και μεταξύ αυτών των απολύτως ακατάλληλων αστυνομικών κρατητηρίων, παρά τις επανειλημμένες καταδίκες της Ελλάδας από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, εκθέτει τους πολίτες τρίτων χωρών που υφίστανται το μέτρο σε πραγματικό κίνδυνο εξευτελιστικής και ταπεινωτικής μεταχείρισης, κατά παράβαση των εγγυήσεων του άρθρου 3 ΕΣΔΑ και, ταυτόχρονα, εκθέτει την Ελλάδα στον κίνδυνο νέων επαναλαμβανόμενων καταδικαστικών αποφάσεων ενώπιον διεθνούς δικαιοδοσίας.

Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες
Φεβρουάριος 2018

---

[63] AIDA, Report on Greece, Update 2017, ό.π.

[64] AIDA, Report on Greece, Update 2018, υπό έκδοση.

Φωτογραφίες: All rights reserved © 2019 Dimitris Michalakis/GCR

Αυτή η έκδοση πραγματοποιήθηκε με την υποστήριξη του European Programme for Integration and Migration (EPIM)

Η έκδοση χρηματοδοτήθηκε από το European Programme for Integration and Migration (EPIM), μια πρωτοβουλία συνεργασίας του Ευρωπαϊκού Δικτύου Ιδρυμάτων (Network of European Foundations). Η αποκλειστική ευθύνη του περιεχομένου βαραίνει τους συγγραφείς και το περιεχόμενο δεν αντιπροσωπεύει κατ'ανάγκη τις θέσεις του NEF, του EPIM ή των ιδρυμάτων με τα οποία συνεργάζονται.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ

Μάρτιος 2019